

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
 Pe jumătate an . . . 14—
 Pe 3 luni . . . 7—
 Pe o lună . . . 2.40

Numărul popular:
 Pe un an . . . 4— Cor.
 Pe jumătate an . . . 2—

Pentru România și
 America . . . 10— franci.
 Numărul de zi pentru Ro-
 mânia și străinătate pe a
 40 franci.

ROMÂNUL

REDACTIA
 și ADMINISTRAȚIA:
 Strada Batthyányi Nrul 2.
 INSERTIUNILE
 se primesc la adminis-
 trație.

Mulțămite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 filerl.
 Manuscrisurile nu se in-
 napoiază.

Telefon pentru oraș, co-
 mitat și interurban Nr. 730

Anul I.

NUMĂR POPORAL

Nr. 29.

Scrisoare din Londra

Londra, 29 Iulie 1911.

Onorată Redacțiune!

„Congresul Rasselor“, numit univer-
 sal sau internațional și-a terminat ședin-
 țele, am trecut peste oboselile și agita-
 țiunile conversațiilor, prin cercuri pri-
 vate și prin saloanele recepțiilor fee-
 rice.

Am un moment liber, după cinci zile
 de muncă grea, iau în mână condeiul, să
 scriu.

Cui să scriu, și ce?

Scumpilor mei din familie, amicilor,
 lui Badea Gheorghe sau fratelui dr. T.
 Mihali, colegilor din comitet, care toți m'au
 însoțit cu gândul lor în această călătorie,
 și cu drept cuvânt așteaptă o vorbă dela
 fratele și colegul lor, pribeag acum, în
 lumea mare.

M'am hotărât să-i scriu fratelui Va-
 silie în Arad, el va tipări cartea, și așa
 va ajunge proprietatea tuturor.

Intr'adevăr, mare lucru, eveniment
 epocal a fost congresul acesta.

Întâi să ia oricine în mână harta et-
 nografică a lumii întregi, să ia în samă
 toate popoarele din cele 5 continente, și
 din ostrovele mari și mici, să le treacă în
 revistă înaintea ochilor sufletești, cu toate
 culorile, în variatele lor costume, albi,
 negrii, galbeni, roșii, aurii, bronzăți și
 apoi, închizându-și ochii, să privească

cu puterea sufletului și să adune pe re-
 prezentanții tuturor raselor într'o sală
 grandioasă, unde în liniște, în bună armo-
 nie, cu idealul frățietății în suflet, așa de
 frumos se așează lângă olaltă, și simțеști,
 că toți formează una singură familie.

Asta-i înfățișarea congresului.

Icoana neștersă în sufletele celorce
 au avut fericirea să o vadă cu ochii
 proprii.

Iar idealul, tendența, învățătura, ce
 alcătuiește sufletul congresului, este sen-
 timentul firesc, născut în inima oamenilor
 buni și nepreocupați, care proclamă, afirmă
 în teorie și vrea să realizeze în faptă gân-
 direa mare de libertate, egalitate și frăție-
 tate, pentru toate popoarele, toate nați-
 unile, toate rasele.

Nu mă pot într'un singur cuvânt, în-
 tr'o frază simplă, exprima, cu judecată
 pusă într'o propoziție, asupra complexului
 de idei, deșteptată din conziderarea și stu-
 diarea acestui congres.

Să facem o analiză, asupra părților
 constitutive, ca să ajungem la „morala“
 dorită pentru cauza națională a neamului
 românesc.

Să cunoaștem întâi motivele etico-
 politice, care au dat naștere acestui
 Congres.

Societatea mare omenească este îm-
 părțită în state, politicește deosebite, cu
 hotare geografice. Duhul civilizației însă
 aduce cu sine comunicațiunea între aceste
 alcătuiți politice, o coatingere între ele.
 Prin aceasta se află adevărul mare, că
 sentimentul de frățietate între popoare, este

mai puternic, decât barierele hotarelor po-
 litice. Duhul umanismului și al civilizați-
 unei își face drum peste toate popoarele,
 și vrea să le unească în ideia mare a fră-
 țietății.

Mult au suferit oamenii, mult s'au
 luptat talentele mari conducătoare, ca să
 ajungem la starea, în care ne aflăm astăzi.

Dar putem să fim îndestulți cu acea-
 sta situațiune? Nici decum.

Ideile de libertate și frățietate au
 ajuns a fi încătușate prin ficțiuni de sis-
 teme politice, care aproape în toate sta-
 tele au devenit, s'au prefăcut în mașini și
 fabrici mari sau mici de exploatare, și ici
 sub titlul de idee națională, colo sub forma
 ademenitoare, că libertățile *individuale* sunt
 garantate, zilnic și neîncetat se atentează
 la *drepturile omului* constituit prin legile
 firei într'o rasă, într'un popor sau na-
 țione.

Am ajuns la atâta decadență, în ac-
 tualele sisteme politice, că unii politicieni
 nu se sfiesc a denega deadreptul însăș
 existența rasei, între anumite hotare po-
 litice, necum să recunoască dreptul la indi-
 vidualității politice, stabilite prin faptul ne-
 tăgăduit al existenței rasei, care vrea să
 trăiască, și să se desvoalte în firea, în fi-
 înța sa deosebită.

Negrii din Africa, rasele galbene din
 Azia, Indienii din America, popoarele Chi-
 neze au simțit în timpurile trecute opre-
 siunea tiranică a popoarelor cuceritoare.
 Iară popoarele din vechea Europă păcă-
 toasă, constituindu-se în state politice, lu-
 crează pe față la asimilarea, adică la des-

Făt-frumos

— Poveste —

de P. Dufu

II.

Intr'o zi cum sta la umbra
 Unor carpeni tolănit,
 Și-și plimba prin zare ochii, —
 De odat' a tresărit.

Două paseri mici, pe-o cracă,
 S'au oprit din zbor în loc:
 — „Mândru-i soro, și el, — uite-ll!
 (Una cuvânta din cioc).

„Mândru-i Făt-frumos, cum nu știu
 „Să mai fie om sub soare!
 „Dar s'o vezi tu pe Ileana
 „Cât e de fermecătoare!“

— „Care, soro?“ — „Cosânzeana,
 „Zâna plaiurilor, dragă!
 „Aș fi stat, când am văzut-o,
 „S'o privesc... o viață 'ntreagă!“

„Dar e tristă... Coborît-au
 „Dulci zefiri la ea din sbor,
 „Și de Făt-frumos șoptindu-i,
 „Pieptul i-s'a 'ncins de dor.

„Doar la el de-atunci visează...
 „Făt-frumos de-ar ști, surată,
 „N'ar mai sta prin aste locuri, —
 „Ar pleca s'o vază 'ndată!“

— „Încotro?“ — „De-ar merge, zile,
 „Ani întregi, mereu spre-ameazi:
 „I-ar găsi palatul d'aur,
 „Intr'un codru vechiu de brazil!“

Astfel glăsuind din ciocuri,
 Păsărelele-au sburat. —
 El, le pricepuse graiul,
 Și-a rămas îngândurat...

Adormi apoi pe iarbă...
 Și d'odată ce să vază?
 Pe Ileana 'n vis o vede
 Cum spre el înaintează...

Cum, oprindu-se din mersu-i,
 Îi privește zâmbitoare...
 Și de atuncia... doar Ileana
 Îl zâmbia, din orice floare!

Chiar și-n soare, 'n lună, 'n stele,
 Pe Ileana o vede!...
 Vremea pentru el, sârmanul,
 Și mai greu acum trecea.

În sfârșit... se scurse anul...
 Făt-frumos, abia mai poate!
 Ce-auzise, ce visase,
 Mamei sale-i spune toate.

Apoi zice: — „Până astăzi
 „M'ai oprit tu, — dar de-acum,
 „Eu te rog să nu mai umbli,
 „Mamă, să mă ții din drum!“

„Căci de azi, făr' de Ileana,
 „Un canon e viața mea!...
 „Lasă-mă să plec, s'o caut,
 „Și să mă cunun cu ea“.

Mamă-sa, oftă amarnic:
 — „Unde s'o găsești, copile?
 „Ai să rătăcești, cătând-o,
 „Înzadar, ani mulți de zile!...“

„Și-apoi... chiar de vei găsi-o...
 „Crezi, că m-ai scăpat de chin?...
 „Zânele-s la chip frumoase,
 „Dar în piept... ascund venin.

„Cătă pe voinic, c'un zâmbet,
 „Să-l încante, să-l atragă;
 „Iar când l-au atras, s'alege
 „Prاف de-a lui viață 'ntreagă.

„Și... de mine, nu ți-e milă?
 „Vrei tu să mă părăsești?“

ființarea popoarelor deosebite, din acele țări.

Așadar e constatat, că între multe hotare politice de stat, nu se respectează ideea de libertate națională, ci din contră această idee devine un monopol, un mijloc de aservire, în mâna unor exploatare politici, fără idei umanitare.

Iacă de ce a cucerit teren ideea „respectului de rasse”, ca prin aceasta să se pună un „veto” usurpațiilor unor politicieni, demagogi și intriganți, care sub pretextul ideilor politice de stat, subminează viața rasselor deosebite, care alcătuiesc statul.

Civilizațiunea și progresul omenirii nu râvnește la „state naționale”, ci la cetățeni îndestulți prin cultură și bunăstare. Iară aceasta nu se poate ajunge, decât prin respectul datorit după legile firei, rasselor omenitești.

Statul e: cetățenii. A trecut vremea, cu „Statul sânt eu”, trebuie să dispară și tendințele păcătoase de a desființa rassele lăsate de Dumnezeu, de dragul utopiilor, cu idei de state naționale.

Iacă ideea fundamentală a Congresului rasselor, iacă pentru ce a trebuit să partidul național român din Ungaria și Transilvania să fie reprezentat la acest congres.

Salutare

Dr. V. Lucaciu

E dator un popor să învețe limba străină?

Incepând cu ministrii și sfârșind cu cantonierii de pe la căile ferate, toți se îngrijesc de noi, ca să știm ungurește. Asta-i din bunătate multă. Ce și-o fi zicând ministrul, care întotdeauna e un mântuitor al „patriei” Jidanilor și Ungurilor, ori Pișta. „baktărul”, pe care-l mântuie „patria” de foame: Valahii aștia de aceea sunt așa de înapoiți, fiindcă nu știu ungurește. Să-i învățăm dar ungurește. Și când îl văd pe câte-unul dintre

noi rupând-o mai bine pe limba lui Árpád, le crește inima de bucurie, că ne civilizăm. Și fiindcă Europa are trebuință de locuitori civilizați, iar pe Unguri i-a bătut Dumnezeu cu atâtea neamuri, pe cari trebuie să le cioplească, Ungurii au să poarte sarcina cea mai grea.

Noi, îndărătnici cum suntem, ne tot luptăm să-i scăpăm de sarcina asta nobilă. Căutăm să-i convingem, că mai bucuroși rămânem proști în limba noastră, decât să ne înțeleptim pe ungurește. Ei, ba...

Ne strâng în brațe, cu cât ne svârcolim mai tare. Ne fac școli în orașe și sate. În administrație, la judecătorii, în armată au făcut să răsune numai limba ungurească, doar vom putea-o învăța și noi. Iar când vreunul de ai noștri știe ungurește, așa de bine, încât aproape și-a uitat limba lui, nu se scumpesc: îi dau și o slujbă.

Străduința asta pentru răspândirea limbii ungurești se explică. Guvernării noastre nădăduesc să aibă, odată, în loc de mai multe limbi, o singură limbă, în loc de mai multe popoare, unul singur: „Națiunea!” Pentru ei țara întregă e una cu „Națiunea”. înainte chiar de a se fi împlinit ceva din visul acesta...

Și visuri de acestea bolnave, pot să încapă în țeasta atâtor politicieni unguri ori gazetași jidani, până când vor vedea, că noi ne îndoim sub amenințări și sub lovituri, — deci până când va pătrunde lumina în mijlocul milioanele de alte limbi.

Conștiința drepturilor noastre să fie tot atât de tare în suflete, ca și viața însăși — și atunci, acei, cari visează o împărăție ungurească, făurită din truda altor neamuri, se vor coborî pe pământ, strămtorați de sila împrejurărilor.

Și atunci, nu grofii scăpătați, ori gazetarul furnizat deadreptul din Galiția, au să hotărască de soarta noastră, ci noi înși-ne. Li vom convinge atunci de adevărul că nu noi sântem ai țării, ci țara este a

a noastră a tuturor; statul nu e ai „Națiunii”, ci statul suntem noi toți locuitorii acestei țări, fiindcă stăpânim pământul și purtăm sarcinile. Țara e fericită dacă sunt fericite popoarele, și anume toate popoarele ei — iar un popor e fericit când nu e stingherit în năzuințele lui legiuite — și una dintre năzuințele cele mai legiuite e aceea de-a se cultiva în limba lui, de-a se administra singur și de a-și da dreptate singur — în limba lui și fără a aduce vătămare altora.

Oamenii cu multă învățătură ori acei cari ocupă funcții publice, trebuie să cunoască și limbi străine; dar un popor nu trebuie să cunoască decât limba lui. Nu numai că așa e drept, dar nimeni n'a îndrăznit, până acuma într'o țară constituțională, să nege pe față acest drept mai sfânt decât toate „ideile” de pe lume și decât „patria” însăși.

În camera din Budapesta, unde pun țara la cale câte-va sute de deputați unguri și abia 5 români, s'ar putea vota o lege care să ne scoată din țară. Nu-i vorba, ar fi cine să rădă...

Dar și școală ungurească în sat românesc n'ar fi mai puțin de răs; dacă pe urma acestei glume proaste, n'am suferi urmări astăzi.

Dacă guvernării noastre au îndrăznit să ia măsuri atât de silnice, încât copiii nemaghiari să fie constrânși, să-și rostească rugăciunile în ungurește, apoi ne putem da seamă ce luptă bărbătească și hotărâtă trebuie să purtăm ca să putem ajunge acolo, încât statul din darea noastră să facă în satele noastre școli pe limbă românească.

Dar aceasta nu se face decât prin strângerea tuturor rândurilor noastre, sub steagul partidului național și prin jertfa de-sinteresată a fiecăruia.

Și nu numai pentru drepturile limbii noastre.

— „Mamă!” glăsu flăcăul
„Astfel... pentru ce-mi vorbești?”

„Nu mi-ai zis: să treacă anul
„Și mă lași?... Uitat-ai oare?...
„Nu e suflet rău Ileana...
„Inger e, căzut din soare!”

„Milă mi-este și de tine,
„Mamă, să te părăsesc...
„Fără dânsa nu pot însă,
„Simt că nu pot să trăiesc!”

— „Vrei să pleci dar?... Pleacă scumpe, —
„Dacă vei îndeplini
„Ce ți-oiu cere.” — „Ce măicuță?...
„Spune, nu mai zăbovi!”

Biata mama!.. cum să-l facă
Lângă vatra-i să mai șadă?...
I-arată de data asta
Un stejar... gros, cât o cadă!

— „Na, să-mi smulgi copacu-acesta!
„Și cu vârful să mi-l pui
„Jos ici, — iar cu rădăcina
„Sus în locul vârfului!”

Făt-frumos... a prins copacul
Și l-a smuls din rădăcină,

Fără trudă, cum am smulge
Noi un morcov din grădină.

Apoi în țărână iarăși
Mi-l-a pus, cu vârful jos,
Iar cu rădăcina 'n locul
Creștetului rămuros. —

— „Ei, văzuta-i?... Ce zici mamă?...
Ea, s'a șters la ochi, de plâns:
— „Ce să zic?... Ești om de-acuma!..
Și la piept cu drag l-a strâns.

„Nu te pot opri... Dar... spune-mi,
„O să ne vedem noi iar?...
„Și când dor mi-o fi de tine,
„Ce să fac atunci de-amar?...”

Făt-Frumos din sânu-i scoase,
Dete mâsi o năframă:
— „De ne-om mai vedea, cu nu știu,
„Dumnezeu o știe, mamă!”

„Ci, de te-o păli vr'odată
„Dor ca să-ți mai vezi feciorul,
„Du la ochi năframa asta:
„Ea o să-ți aline dorul.

„Iar când îi vedeă cu ochii,
„Mamă, pe al năframei tort

„Stropi, vr'o trei, de sânge roșu:
„Tu să știi atunci că-s mort.”

Apoi de plecare gata,
Bun rămas el și-a luat.
Lăcrămă și el, când măsii
Ochii plânși i-a sarutat.

Și pornind întoarce capul,
Inc'odată s'o mai vază...
Ea din ochi îl urmărește
Cum mereu se depărtează.

Il privește, până-l pierde
Printre paltinii 'nverziti...
Ce simția sârmana 'n suflet,
Nu vă spun!.. vă 'nchipuiți!

Dr. STEFAN TĂMĂȘDAN

medic univ. specialist în arta dentistică,

ARAD, vis à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

Criză nouă? În numărul său de ieri „Zeit“ într'un articol mai lung critică politica ungurească și pretinde să se facă un compromis. După ziarul acesta audiența recentă a ministrului Hazai la Ischl încă stă în legătură cu compromisul ce se așteaptă a se face.

Interesul Coroanei, a armatei și a guvernului unguresc pretinde, scrie „Zeit“, ca în sfârșit obstrucția tehnică să înceteze și să se înceapă desbaterea în merit a proiectelor militare. Dacă învoiala aceasta nu s'ar putea face pe cale pașnică, atunci trebuie să urmeze *revizuirea regulamentului Camerei ori — disolvarea Camerei*. Compromisul va trebui de-o parte să mulțumească programul comisiei de nouă, iar de altă parte pe luptătorii pentru votul universal.

Reproducem din articolul amintit următoarele:

— E fapt, că obstrucția continuă și sfârșitul ei e incalculabil. Iar aceasta pentru *Ungaria înseamnă o nouă criză*. Zadarnic primește contele Khuen lozincă bătrânului Andrássy: „Auslaufen lassen“, aceasta în situația actuală e fără valoare. Doar însuși bătrânul Andrássy a pretins să înceteze lupta începută în contra proiectului de lege a dreptului electoral, adecă retractarea proiectului atunci, când bătrânul Tisza începuse în parlamentul unguresc lupta nesfârșită de vorbe. Iar obstrucția după felul lui Bánffy, Széll și Tisza, mai cu seamă în Ungaria, unde regulamentul Camerei e făcut anume pe seama minorității, e cu neputință să fie învinsă, despre ce acum se va putea convinge și contele Khuen.

Niciodată răbdarea n'a folosit nimic, iar la sfârșit totdeauna obstrucția a rămas învingătoare. Trebuie deci unificate pretenziunile, de oarece criza politică ungurească numai în felul acesta poate fi rezolvită.

Zile critice ori — vacanță. De câte-va zile în cercurile politice se vorbește, că în luna lui August vor fi zile critice pentru obstrucție. Se vorbește adecă, că 18 August va fi ziua cea mai critică, de oarece contele Khuen ar voi ca în ziua aceasta, care este ziua onomastică a M. Sale, să prezinte M. Sale un frumos și plăcut cadou: proiectele militare votate. În caz contrar, se crede, contele Khuen va pregăti o mare surprindere.

Față de știrile acestea, contele Khuen a declarat ieri următoarele:

— Am auzit și eu vestea, că unii atribuiesc unor zile a lunei August o anumită importanță. Probabil, că pentru respectivii ele vor avea, dar din parte-mi pot spune cu siguranță, că eu nu le atribuiesc nici o importanță deosebită.

Ieri dimineață se vorbea tocmai contrarul știrilor de mai sus. În cercul partidului guvernamental mulți deputați ar voi adecă, ca dela 13 până la 21 August, Camera să țină vacanță, de oarece în timpul acesta sunt patru sărbători. Probabil, că în timpul acesta Camera va ține vacanță.

Votare fără sfârșit

Ședința Camerei.

— Dela corespondentul nostru. —

Budapesta, 3 August

Azi Mercuri, Camera a continuat votările nominale rămase de Marți. Ședința a fost prezidată de *Francisc Kabós*. După verificarea protocolului ședinței trecute s'au continuat votările nominale asupra cererilor de concediu a deputaților Barabás și Horvát, cari au fost amânate pentru ședința de mâine, Joi.

Majoritatea prin votarea nominală a respins propunerea lui Lovászy prezentată în chestia adreselor comitatului Tolna și a orașului Pécsujhely, precum și propunerea lui G. Poiónyi în chestia urgitării răspunsurilor miniștrilor la interpelațiuni. La sfârșitul ședinței Benedek a interplat în che-

stia constrângerii podului peste Dunăre la Buda-veche.

Ședința s'a sfârșit la orele 1 $\frac{1}{4}$ d. a.

— 4 August.

În ședința de azi, Joi, a Camerei a fost o singură votare nominală, iar în restul ședinței s'a continuat desbaterea proiectelor militare. A făcut mare senzație faptul, că independentistul *Okolicsányi* în vorbirea sa a sprijinit guvernul. Întrebat fiind, el a răspuns, că așa îi dictează conștiința. Evident, că partidul independentist nu a ascultat cu multă liniște izbucnirile tovarășului de odinioară, dar, firește, partidul guvernamental a niuzit ca p.în aprobări zgomotoase să înăbușe observările și întreruperile opoziției.

În ședința de azi au mai vorbit deputații *Lovászy*, *cont. T. Batthyányi*, *Bernát* și *Okolicsányi*. Contele *Batthyány* excepționează, că semioficiosul guvernului a publicat un raport tendențios despre decursul ședinței de ieri a comisiei financiare, întrucât a reproduș numai vorbirile oratorilor guvernamentali, iar vorbirile opoziționale le-a retăcut.

Bernát excepționează reținerea subofițierilor, ceea ce, spune dânsul, constituie o tragere pe sfoară a serviciului de doi ani. *Okolicsányi* protestează în contra exagerărilor opoziției și observă, că în caz dacă jumătate din acuzele ce se aduc în contra proiectelor ar fi adevărate, atunci nici un Ungur nu ar sprijini proiectele.

Okolicsányi este foarte des întrerupt în vorbirea sa de opoziție, pe când guvernamentalii îl aprobă zgomotos.

Bătăe în Cameră.

La încheierea ziarului primim știrea, că în ședința de azi a Camerei s'a întâmplat: aceea ce de zeci de ani nu s'a mai întâmplat. Deputatul Pál Alfred a lovit cu pumnii în față pe deputatul Possgay. S'a iscat un scandal și un zgomot foarte mare, încât președintele a suspendat ședința.

În Ungaria faptul acesta înseamnă libertatea cuvântului.

Frumoasă libertate!

CORESPONDENȚE

DIN ȚARĂ

DIN HAȚEG

În așteptarea adunării. — Stegarii noștri. — Hațegul în preajma serbărilor

Z., 1/VIII. 1911.

Știrea, despre adunarea populară dela Hațeg, care se va ține la schimbarea la față, — a produs la sate o bucurie nespusă. Ba ce e mai mult am observat că poporul așteaptă adunarea cu cea mai mare dragoste și vie nerăbdare și astfel adunarea dela Hațeg promise a deveni o sărbătoare națională a poporului românesc din aceste părți. Așa se și cuvine, pentruca succesul adunării să fie un prilej de mângâiere sufletească pentru frunțașii noștri, cari vor participa la adunare — văzând că îndemnurile lor de redeșteptare au aflat răsunet în inimile noastre. Dealtă parte reușita acestei adunări ar impune respect și străinilor, cari s'au făcut stăpâni nechemăți ai destinelor noastre — și atunci ei s'ar cutremura în adâncul firei lor — de puterea noastră nebiruită și umiliți s'ar mulcomi.

Căci e un fapt în deobște cunoscut, că administrația comitatului Hunedoarii e cea mai coruptă dintre toate administrațiile din Ungaria și este știut că exploatează și acum fără nici un scrupul de conștiință — bunacredință a nenumărați locuitori pașnici. Dar prin o radicală transformare a spiritelor noastre, atunci am schimba întreg modul de judecată tirană a atâtor funcționari fără suflet,

cari ne apasă zi de zi cu celea mai mari nelegiuiri și șicane.

Suntem mulți. Să ne dăm seama de numărul nostru. Umăr la umăr cu puteri îndoite să luptăm alături de ceilalți frați ai noștri și să întindem sprijinul nostru — frunțașilor noștri, cari ne voesc numai binele nostru. Da, să-l întindem. Să nu șovăim!

Zorile zilelor, cari se anunță mai senine pentru frații din aceste părți — îmi cauzează clipe de o adevărată revelație sufletească. Îndeosebi trebuie să remarc de astădată atitudinea deamă a multor distinși preoți din Țara Hațegului și Țara Jiului, cari își înțeleg cu adevărat rostul de părinți sufletești ai poporului nostru. În unele locuri însă nu se dă până acuma încă nici un semn de viață — din partea preoților, cari trebuie zi de zi cu cuvântul lor de adevărat părinte să îndemne poporul la o nouă viață, care se manifestă acum aproape pe întreg teritoriul locuit de Români — cu o demnitate așa de impunătoare și entuziastă. Sper, că nu peste mult voi semnala și în acelea locuri — începutul datorinței, ca astfel într'o unire frățescă pept la pept să înfruntăm seria înfinită a atacurilor, cari zilnic amenință existența noastră națională pe aceste străvechi plaiuri ale noastre moștenite din moși strămoși cu multă sfințenie. Nu dubitez — că toți vor fi conștii de datoria lor?!

Îndeosebi preoții trebuie să fie stegarii cei neînfricați, cari să conducă la adunare grupurile țăranilor în șiruri de manifestație impunătoare, cari să ne reamintească în acelea clipe de sărbătoare națională multe din trecutul acestor locuri, unde și-au luat ființă neamul nostru românesc. Să ne aducem aminte cu evlavie de *Sarmisegetuza* și de *Ulpia Traiană* și cu gândul la acelea vremuri să ne dăm seama, că suntem de neam viteaz și împărătesc și că avem sfântă datorință rămasă din străbuni să păstrăm neschimbată până la cea din urmă lacrimă de sânge — *limba, legea și moșia strămoșească*. Aici la *Poarta de fier* a Zăicaniului trăește amintirea celui mai războinic voivod al acestei țări, marele viteaz *Ion Huniade*, al neamului nostru.

Dar să înăbușim în noi orice patimă măruntă și trecută și să ne aducem aminte, că trăim pe cele mai glorioase locuri din trecutul neamului. Amintirea lor să ne inspire altă viață. Fiți dar cu toții:

„Preoți cu crucea 'n frunte, căci oastea e creștină“, precum zicea Mureșianu la 1848. Dați dovadă și acum de un nou — 48. Semn evident, că sunteți și acum conștii de nobila misiune, care vă îndeamnă la muncă națională pentru conservarea ființei noastre naționale în această țară.

Hațegul, acest orașel odinioară așa de românesc, se pregătește pentru reușita măreață a adunării dela 19 August. Mulțumită unor entuziaști frunțași grupați în jurul apostolului neobosit *dr. Victor Bontescu*, adunarea se prevede a fi o grandioasă sărbătoare națională a tuturor Românilor din aceste părți. Fie și pentru noi acea zi — o adevărată zi de *înviere națională*. Acum ori niciodată! Cor.

DE PE CÂMPIE

O comună vrednică. — Adunarea despărțământului „Asociațiunii“

— 2 August 1911.

Încă de mult, din anii trecuți se șvonișe, că adunarea despărțământului Maciu al Asociațiunii în anul acesta se va ține în Gădălin, comună puternică românească, așezată pe valea ce curge dela Cojocna spre Bonțida. Și așteptam cu drag aceasta adunare, mai ales, că în anii de mai înainte, doar numai la Sâmbotelec, sunt de atunci vre-o patru ani și la Cămăraș în anul trecut a succes mai bine, iar altă dată sau nu s'a putut ține de loc, fiindcă nu erau de față

Cu tot respectul încunoștințez stim. public român, că am deschis în **Arad, strada Kossuth numărul 66 un salon de croit. pentru bărbați,**

unde pregătesc cu pricepere și gust neîntrecut tot felul de vestimente pentru bărbați și uniforme preoțești. În urma studiilor făcute în străinătate, sunt în situația să satisfac ireproșabil celor mai pretențioase gusturi.

Rugând sprijinul binevoitor, semnez cu distinsă stimă

George Marîța

croit diplomat de uniforme militare și haine bărbătești.

Aviz!

MĂȘDAN
dentistică,
comitatului.
arta II.
m. și 3—6 d. a.

nici chiar membrii din comitet, sau, și când s'a ținut, inspira așa de puțin viață. Și legau nădejdi de această adunare, care să ne deschidă calea spre un teren de activitate mai rodnică, așa de trebuincioasă în aceste părți. Și nu ne-am înșelat. Nici nu se putea să ne înșelăm, căci știam, că în Gădălin este un preot foarte conștiu de chemarea sa, harnic și cu multă dragoste pentru înaintarea în bunăstare și cultură a poporului ce conduce. Este părintele Vasile Hopârtean, care acum sunt douăzeci de ani a luat conducerea acestei parohii, așa de delăsată pe acea vreme. „A fost înainte de d. părinte — îmi spunea un țăran — popa Șofron Adam, căruia noi îi ziceam popa Adamuț. Era un beutor mare, bea alături cu noi în crășmă, iar de cele bisericesti nu se prea îngrijea. Noi încă nu mai aveam de cine să ascultăm. Ca turma fără de păstor, rătăciam ca vai de noi. Ne-am fost datat beuturii și la biserică nici nu mai mergeam. Eram datorii peste tot locul și amar de săraci. Așa ne-a aflat aici d. părinte Vasile acum douăzeci de ani, când a venit la noi. Dar vremile s'au schimbat. Azi avem biserică frumoasă, cum ai văzut și d-ta și mergem cu toții la sfânta slujbă, căci ne este drag de d. părinte al nostru și l'am tot ascultat. Avem școală nouă și de câte ori vine inspectorul la noi, cu nimic nu poate să ne învinuiască, căci pe lângă domnul părinte avem și un învățător harnic. Iar acum de un an d-nul părinte are și case nouă, cum nu mai găsești în întreg jurul acesta. Ne-a făcut și o bancă sistem Raiffaisen, pe care d-nul părinte ne-o conduce în cinste, și care foarte mult ne ajută, așa că azi nu mai suntem datorii la nime și ne isprăvim toate aci acasă“.

Și într'adevăr așa este, țăranul avea dreptate. Și dacă ar fi toate comunele din Câmpie așa de puse în rând ca și Gădălinul și ar avea astfel de conducători, despre cari țăranul să zică plin de încredere „ne este drag de domnul părinte al nostru“, s'ar împrăștra orice învinuire, ce s'ar mai putea aduce acestei Câmpii.

Și era cu dreptate dar să legăm nădejdi de adunarea din 30 Iulie dela Gădălin. Inteligența de pe Câmpie a participat în număr frumos. Și mai ales doamnele și d-șoarele n'au ținut să vină numai la petrecerea de seara, ci au luat parte toate și la adunarea de după amiază, dând dovadă despre interesul și dragostea ce au pentru înaintarea poporului din acest ținut. Bărbații și femeile din sat încă erau de față cu toți copiii lor, și se vedea pe față ce îndestulare și mângâiere simțesc, văzând în mijlocul lor atâția domni, cari le dau sfaturi și le vorbesc în limba lor românească.

Și ceea ce altă dată nu s'a mai întâmplat pe la noi și poate nici în alte părți, au luat parte la adunare și trei delegați ai despărțământului Cluj, anume d-nii dr. Elie Dăian, dr. Amos Frâncu și Iosif Orga din Cluj.

Adunarea o deschide directorul despărțământului părintele Hopârtean. După deschidere d. dr. Frâncu, în numele despărțământului Cluj, satută adunarea generală a despărțământului Mociu, și predă comitetului o sută de cărțițele pe cari despărțământul Cluj, le trimite să se împartă între poporul din Gădălin. Este foarte frumos acest gest al domnilor dela Cluj. Și ar fi foarte bine, că încă numai este posibil, despărțământele vecine cel puțin, totdeauna, când își țin adunările generale, să-și trimită delegați, cari să se intereseze și să vadă mersul activității despărțământului respectiv. Pe calea aceasta legătura dintre despărțăminte ar deveni mai strânsă, pildele bune dint'un despărțământ ar prinde rădăcini și în celalalt, iar scăderile s'ar mai îndrepta.

Urmează rapoartele comitetului despre activitatea despărțământului. Și luând în socotință anii trecuți, trebuie să spunem cu bucurie, că în anul acesta s'a dezvoltat mai multă activitate ca ori și când. S'au înființat două biblioteci ambulante, în cari se află aproape trei sute de cărți. Bibliotecile poartă numele: *Gregoriu Maior*. Pe anul 1911 una a fost dată comunei Gădălin, iar alta comunei Mociu. Cărțile au fost cetite cu interes și în număr destul de frumos. Cu ocazia nea deschiderii bibliotecilor în ambele comune s'au ținut și prelegeri populare despre Asociațiune și folosul cetitului.

Conferențiarul agronomic al Asociațiunei d. A. Cosciuc, încă a ținut 6 conferințe economice în comunele Gădălin, Bărei (două), Frata, Mociu și Sâmbotelec.

Se constată și puținătatea membrilor despărțământului. Deși despărțământul are peste 30 comune, și fiecare comună are preot și învățător și poate și alți mulți intelectuali, totuși abia sunt: 1 membru fondator, 2 membri pe viață și 13 membri ordinari, iar cei extraordinari nu se știu câți sunt. Acum s'au mai înscris ca membri ordinari d. Iosif Pop, preot, Palatca, d. Ioan Albon, contabil, Mociu, Dr. Liviu Dan, cand. de avocat, Mociu, Liviu Miclea, practicant la Câmpiana, Mociu, Vasile Bungârdean, preot, Petea și A. Mocian din Sâmbotelec membru extraordinar.

Comisiile alese au aflat rapoartele în ordine. Comitetul socotindu-și activitatea împlinită își dă abdicerea. Adunarea însă alege din nou pe părintele Hopârtean de prezident, iar membri în comitet pe dnii: Ier. Dănilă dela Cătina, Aux. Murășan din Imbuz, Gavrilă Hintea dela Sărmășel și I. Micușan dela Frata. Delegați pentru adunarea jubilară dela Blaj se aleg părintele Hopârtean din Gădălin și părintele Bozac din Sâmbotelec.

Iar în urmă, la propuneri, d. dr. Frâncu dela Cluj, aduce la cunoștință, că adunarea generală jubilară a „Economului“ a încredințat direcțiunea să organizeze un serviciu de informații de drept pentru țăranii lipsiți. Acest serviciu se face prin nouă membri, cari în fiecare Joi dela orele 3—4, în biroul „Economului“ din Cluj dau informații gratuit. Membrii ajutători ai Asociațiunii, ori aceia, cari sunt locuitori unde „Economul“ are centrala ori filiale pot cere și primi și în scris informații. Și roagă pe toți membrii de față să pe unde numai merg să lămurească țăranimea cu privire la acest serviciu absolut gratuit.

D. dr. Victor Moldovan, din Mociu, propune ca delegații despărțământului la adunarea dela Blaj, să roage cu insistență comitetul central să înființeze și o comisie pentru științele juridice. Propunerea e sprijinită cu multă căldură și de d. dr. Elie Dăianu. Se primește cu unanimitate și se încredințează delegații s'o îndeplinească.

În vreme ce comisiile au censurat rapoartele, d. Ioan Albon dela Mociu a colectat dela dnii dr. E. Dăianu, Cluj 5 cor., Mihai Radu, Cluj 3 cor., P. Danciu, Cluj 1 cor., V. Drăgan, Cluj 1 cor., V. Câmpian, Pălătea 2 cor., I. Berlian, Gădălin 2 cor., Vas. Rusu, Dezmir 2 cor., D. Rus, Cluj 1 cor., Iosif Orga, Cluj 2 cor., Gavril Pop, Măhaci 2 cor., Aurel Pop, Iuc 2 cor., dr. Frâncu, Cluj 5 cor., și dela doamnele Aurelia Dan, Mociu 3 cor., Virginia Bozac, Sâmbotelec 2 cor., dna Hățăgan, Cojoena 2 cor. și dna Cerghizan, Corpodea 2 cor. — Cu totul 36 cor. și propune, ca aceasta sumă să se folosească ca premiu pentru acela, care va arăta progres mai mare în instruirea analfabeților. Se primește și suma se încredințează comitetului.

S'a ținut și o conferință pentru popor. Harnicul părinte dela Corpodea Vas. Cerghizan, cu pilde alese din viața țăranimii, a vorbit bine despre *muncă și cruțare*. Sfaturile ce le-a dat au fost ascultate cu mult interes de poporul harnic din Gădălin.

După acestea prezidentul mulțumește tuturor pentru interesul ce l'au arătat față de această serbare culturală, și roagă mai ales tinerimea să-l sprijinească în planurile ce are pentru răspândirea culturii la poporul de pe Câmpie.

Seara a fost joc și veselie. Dar nu înțeleg ce senz au cântările acelea zgometoase, ca și la crășme, pe cari unii dintre tineri le-au zberiat în decursul pauzei, chiar în mijlocul salei, așa că publicul trebuie să devină nervos și chiar impacient. Nu era mai bine, să se fi produs tinerii respectivi cu o declamare frumoasă, ori să fi improvizat un cor bun, care să nu schimonosească cântările în melodii crășmărești.

Mă rog însă să am iertare pentru aceasta mică observare.

Dinu Naibă.

DIN BIHOR

„Doina“ tipografie, librărie, compactorie și editură românească, societate pe acții în Beiuș.

Până în zilele noastre de țara Bihorului numai lucruri bune nu puteai auzi, deja mai cătrecea de zicală, că Biharia doarme, să nu facem însă recriminări înaintașilor noștri, bine e, că Biharia numai a dormit și prin vicisitudinea timpurilor de urgie încă n'a pierit, n'a murit; zorile re-

deșteptării Bihorului au răsărit cu abandonarea pasivității politice, cel puțin crezul meu e, și sunt ferm convins, că numai activitatea politică a putut să trezească Bihorul la o viață nouă românească. Asta o spun din experiență proprie, fiindcă sunt martor ocular a evenimentelor, faptelor și creațiunilor din vremea de pe urmă și cunosc oamenii drept providențiali, cari au urzit schimbarea vremurilor și ne-au dat speranța ca cel puțin urmașii noștri doară să ajungă zile mai senine.

Da, repet, că activitatea politică ne-a înșinat și ne-a trezit la o viață nouă românească, unii însă rezonază, că în vremea pasivității am profitat și ne-am dezvoltat în altă direcție, pe terenul social-economic; nu prea corăspunde, pentru că numai chiar în anii cei din urmă ne-am mai întărit în cele economice, altcum era stagnare; drept e, că o politică sănătoasă, reală, social-economică ar trebui să premeargă activității noastre pur politice, asta ar fi lucru firesc și bază solidă — și nu precum e în realitate, că activitatea politică ne trezește și ne împinge către o politică social-economică mai sănătoasă, fiindcă politica noastră n'are încă bază solidă în toată direcția, — cel puțin asta o poți să o constăți, numai voință și puțin spirit de observație să ai — mai ales la noi în Bihor; totuși se mai găsec și pot să existe comanditari, cari voiesc să discrediteze activitatea noastră politică, e lucru trist și semnificativ!

Înainte de pasivitate în centrul Bihorului, la Oradea-mare era o viață pronunțat românească. Aveam oameni devotați cauzelor noastre publice, nu ca și în prezent, afară de dr. A. Lazar ne obositul luptător naționalist și câțiva oameni puțini la număr însă de inimă, duc o luptă grea și desinteresată în mijlocul Românilor neromâni, — nu amintesc altceva numai, că atuncea aveam 3—4 foi românești; nu așa sub durată pasivității, când Oradea-mare și-a pierdut rostul și centrul intelectual pentru Români din Bihor s'a ridicat Beiușul, aci asemenea pasivitatea ne-a repus și numai activitatea politică ne mai avântă și ne mai trezește din letargie, să ne mai apărăm, ce încă nu ne-am pierdut și cel puțin să nu ne predăm fără luptă cași niște lași inconștienți.

În orașelul Beiuș era o stare deplorabilă, viața românească s'a redus la zero, pe uliță vorbă românească nici dela Români nu puteai să auzi, nici o mișcare românească, profesorii niciodată n'au putut să influințeze provincia; însă vremurile s'au schimbat văzând cu ochii, abia îți vine să crezi, ca prin povești. Nu poate să nege nimeni dintre contemporani, că fața Beiușului a schimbat-o numai activitatea publică, cu mișcările politice foarte mult am dobândit, în Români s'a deșteptat conștiința națională, mișcările politice ne-au electrizat; abia în decurs de câțiva ani în urma curentului naționalist, fiindcă Români dela Români au să-și cumpere, s'au așezat vre-o zece comercianți români și deja dispun de o sucrescență de tineri, avem vre-o 50 de industriași treziți la viața românească, cari cu toții vorbesc românește cu drag și iau parte la cor, reprezentații teatrale și la toate manifestațiile naționale. Asociația a ieșit din cadrele șabloanelor, filiala teatrală numără peste 30 membri pe viață și grupa diletanților sub agila conducere a d-nei Livia dr. Cosma s'a afirmat în mai multe centre ale Bihorului, (și la Stăna de vale s'ar putea duce puțină viață românească cu teatru) avem bancă românească „Drăganul“, care instituție are să devină un focal de cultură pentru bihoreni; așa s'a schimbat și s'a înghețat viața românească la Beiuș, fiindcă, inteligența ceareă coatingere nemijlocită cu toții, și îți pare bine să spui, că motorul și conducătorul luptelor noastre naționaliste și înfăptuitorul instituțiilor noastre românești e zelosul fruntaș dr. Ioan Ciordaș, de numele lui se leagă toate aceste. Ad multos annos!

În mijlocul orașelului nostru Beiuș firmelor românești Bogdan, frații Dringon, Maiorescu, Ardeleanu, Drăganul, Maior, Zgimbe, Erdeli toate într'un șir și pe o latură a uliței, în 31 Iulie s'a adaugat încă o firmă „Doina“, tipografie, librărie, compactorie și editură românească, societate pe acții. De pe frontispiciul localului litere aurite vestesc trecătorilor o întreprindere de propagandă culturală românească și mulți trecători oameni mai de inimă, cetind firma nouă am văzut cum își înceată pașii și trec mulțumiți, cu față senină și adânciți în gânduri, și dacă așa ști, să cetesc gândul lor, — sigur așa găsi, că ei se fră-

mântă să deie răspuns la astfel de întrebări: oare se poate, în Bihor editură și tipografie românească? pentru că n'am mai avut-o până aci? și n'am conturbat pe nimeni dintre trecătorii adânciți în gânduri, — numai pe unul știu, că mi-a împărtășit secretul, ce e și cazul meu, că de impresionat a scăpat lacrimi de bucurie.

Abia o știm aprecia la moment însemnăta-rea fondării acestui nou focular de cultură românească din Bihor și mai ales, că ce influință binefăcătoare o să aibă în viitor, pentru că o seamă de întrebări te năpădesc și îți vin în minte păcatele trecutului și oamenii puțin desinteresăți și mici la suflet; aceasta instituție culturală, precum și celelalte din vremea de pe urmă au luat ființă la stăruința neobositului fruntaș d. Ioan Ciordaș, membru în comitetul național, multe servicii a prestat vrednicul preot Petru E. Pap și mai mulți domni profesori.

În lista acționarilor „Doinei” găsim numele a celor mai de seamă bărbați din aceste ținuturi; în fruntea instituției stă comitetul compus din următorii d-ni: Lucian Bolcaș, dr. Ioan Ciordaș, dr. Gavril Cosma, dr. Petru Hetcon, Ioan Iepure, dr. Constantin Popovici, Ioan Roșu, Ioan Petra, Petru E. Pap, Vasile Stefanica; conducerea s'a concretizat d-lui Lucian Bolcaș, directorul executiv al „Doinei”, el e bine cunoscut înaintea publicului românesc, ca scriitor și jurnalist consumat, conducerea tipografiei o are d. Gheorghe Susan asemenea bine cunoscut publicului românesc, ambii sunt oameni specialiști.

Localul Doinei e situat în piața orașului în casa „Fundatia Jiga”, lângă gimnaz, are încheper mare și instalația corespunde cerințelor celor mai moderne: precum zice Românul, când începe vreun lucru „Doamne-ajută”, în preziua deschiderii, Duminecă în 30 Iulie, localul Doinei s'a sfințit de cei doi protopopi ai ambelor confesiuni, după sfințire ne-am întrunit la o masă comună pentru puțină veselie și haz, apoi știți Românul nu face târg fără închinare de adălmăș, în altă zi a deschiderii cu toții s'au grăbit să-și cumpere ceva de suvenir a primei cumpărări.

Legăm cele mai bune speranțe și prevestim un viitor frumos acestui nou focular de cultură românească, înființat cu multe jertfe și osteneți — cu toate că am întâmpinat și prejudecări scrupuloase — nebazate, ba chiar și oameni apatici; apelăm la tot Românul de bine, mai ales aci să ne sprijinească studenții noștri și cei din provincă, cred vor înțelege cu toții rostul instituțiilor noastre culturale, știind bine că luptele între popoare în vremea de azi se dau și prin avântări culturale, apoi noi să fim cei din urmă? Nu! mai multă atențiune să dăm poporului de rând prin desfacerea cărților — ieftine; dacă mișelia altora nu ne lăsa să ne afirmăm deocamdată politicește, ne rămâne terenul cultural și economic-social, însă aci să ne achităm pe deplin și asta depinde de la hărnicia noastră; dacă poporul va sta la locul său și va înțelege glasul conducătorilor săi firești, și — nu am pentru ce să dubitez, — vom putea exclama: Așa popor, așa conducători și cucerirești! Să trăiți cu bine.

Beiuș.

Eugeniu Nyéki.

DIN ROMANIA

SCRISORI DIN BUCUREȘTI

Vlaicu se rostește iară. — Pentru inundații din Moldova. — Concursul de porturi și serbările de la Valenii-de-Munte.

Îndrăznețul și întreprinzătorul nostru aviator din Bințișni, ne pregătește surprize.

După îndelungată muncă, — când încurajată, când descurajată de împrejurări, — care a făurit în atelierele Arsenalului armatei, primul aparat al lui Vlaicu, acesta a câștigat cea dintâi reputație între aviatorii români.

Și, dela o vreme, nu se mai vorbește de Vlaicu. A câștigat o biruință mare, ne-am zis — și, ca ori-ce biruitor își caută liniștea în nobila retragere. Se aude însă că Vlaicu a fost mai multă vreme bolnav, iar, de când s'a restabilit, lucrează la un nou aparat, un monoplan, cu pasageri.

Ceea ce distinge noul aparat al lui Vlaicu, este soliditatea (pânza gumată, helice după ultimul sistem și cu motor Gnome de 50 cai putere). Are cârma înainte, iuțeală rară și puțința

de a face virage în amândouă părțile, pe o rază de 20 metri.

Ceeace, apoi, distinge pe aviatorul de astăzi, e că îndrăznește să sboare pe ori ce vreme, nu se mulțumește cu sborul dela Cotroceni la Chitila și înapoi, ci plănuește mai întâi un sbor de una oră în jurul Bucureștilor, pe linia forturilor și mai pe urmă un sbor, dintre cele mai îndrăznețe, socotit în 3 ore: drumul dela București la Sibiu.

Încercare grea; ar fi însă, o frumoasă biruință pentru aviator, o mândrie pentru noi Români și clipe dintre cele mai plăcute pentru Sibieni....

O activitate din cele mai bogate s'a pornit, pentru creșterea fondului de ajutorare al inundațiilor. Listele de subscripție circulă prin orașe și îndeosebi printre publicul din stațiunile balneare și climaterice. Serbări se organizează pe de rând — și seria lor a și început.

Duminecă, 24 Iulie, comitetul serbărilor populare din București, instituit anume pentru ajutorarea celor ruinați de potopul din Moldova și având înaltul patronaj al A. S. R. Principesa Maria, va da în parcul „Carol I”, niște serbări populare, organizate cu mare aparat.

Din partea autorităților — îndeosebi co-

muna — și a persoanelor particulare, avându-se un concurs larg, se așteaptă, ca venitul să fie dintre cele mai frumoase.

Pe lângă concursul însemnat al comunei, comitetul serbărilor se mai bucură de serioase contribuții din partea ministerului de războiu: artificii și focuri bengale, trei muzici militare etc.

Va da și aerodromul dela Chitila un aeroplan, care să facă sboruri pe deasupra parcului.

Duminecă, 24 Iulie, va fi la Valenii Prahovei, în adevăr, una dintre rarile sărbători ale sufletului românesc.

Concursul de porturi românești, promite a fi un progres, față de începutul ce s'a făcut vara trecută la Câmpina. Cu mai multă pregătire, cu o mai bogată participare de porturi și cu o asistență cel puțin îndoită, concursul din anul acesta va fi o adevărată sărbătoare pentru publicul, care petrece în Valenii și pentru numeroșii excursioniști, cari vor alerga din toată țara.

În aceeași zi se va juca teatru, va fi cântec și dans.

S'a obținut reducerea de 50% pe căile ferate.

Corespondent.

Litere — Arte — Științe

CÂNTĂ LEANO...

(în formă populară)

Ce stai Leano supărată!
Uite holda-i secerată
Și clăcași-'s prinși la horă,
Hai grăbește-te tu, soră...

Lasă-ți toate grijile
Și-ți oprește lacrimile,
Pune-ți maci roși 'n cosiță
Și treci mândră, mândruliță.

Când te-o vedea lelea Floare
Să o treacă iar sudoarea
Și să leșine amărită,
Cu fata ei cea urită.

Sandu, doară ție-ți scrie
De-acolo din câtanie
Și pe tin' te are dragă!
— Cea mai mândră 'n lumea 'ntreagă.

Pot ele să-l tot aștepte...
Cântă Leano: „foaie verde
„Jalea-i multă 'n inimă rele
„Că-s mai mândră decât ele“...

Roza Covrig.

August Treboniu Laurian

— Conferință ocazională* —

On. adunare generală!
Iubiți ascultători!

Dacă se ține adunarea generală a desp. „Asociațiunei” în anul acesta în comuna Fofeldea și dacă s'a adunat, după cum vedem un număr atât de frumos de oaspeți la acest paznic național, este peste puțință, ca această zi frumoasă să treacă, fără a se aminti numele unui bărbat, care a văzut lumina zilei într'o modestă casă din satul acesta și care a lucrat cu cinste pentru nația noastră românească.

Comitetul despărțământului și-a împlinit o datorință națională, când a hotărât, ca cu prilejul adunării generale să serbătorească împlinirea a o sută ani dela nașterea acestui înflăcărat Român.

Într'un oraș mare din Țara nemțească, am văzut odată casa, unde a trăit un scriitor vestit, și am cetit deasupra porței, dela intrare, cuvîn-

*) Ținută în 28 August 1910, într'o adunare generală a despărț. Noctich al „Asociațiunei”, pe seama poporului, în comuna Fofeldea.

tele: „Pragul peste care a trecut un om mare este sfințit”. Dacă este sfințit pragul atins de un om mare, cum să nu fie sfințită casa, în care s'a născut el? Cum să nu fie binecuvântat satul sau orașul, unde a văzut el lumina zilei, cum să nu servească spre fală consătenilor, cari l-au văzut crescând și aducând roade bogate neamului, cum să nu le crească inima de bucurie aceluia, cari pot zice: „a fost” din sângele nostru!

Este prea firesc lucrul acesta. Dacă înaintașii noștri au fost oameni de omenie, cari și-au priceput datoria față de neam, avem și noi dreptul să arătăm cu fală consătenilor, cari l-au văzut crescând și aducând roade bogate neamului, cum să nu le crească inima de bucurie aceluia, cari pot zice: „a fost” din sângele nostru!

Vă este, desigur, tuturor pe buze numele bărbatului, pe care îl sărbătorim astăzi: August Treboniu Laurian.

Cu el se poate lăuda satul acesta, după cum se laudă satele românești din apropiere cu câte un bărbat, care a înscris pagini de aur în istoria neamului nostru. Satele noastre au dat totdeauna oameni vrednici, cu dragoste de neam și de legea românească, oameni dintr'o bucată, cari nu s'au dat cu una cu două, ci au pus umărul să ajute înaintării neamului lor. N'avem decât să ne gândim la satele de pe lângă țărmurii Oltului, în nemijlocita noastră apropiere:

Glâmboaca a dat pe profesorul și scriitorul Lăpădat;

Avrigul ne-a dăruit cu deșteptătorul școalelor și al scrisului românesc, cu Gheorghe Lazar;

Vadul a avut fericirea să înroleze în rândurile cele dintâi, pe icusitul istoric Bunea, mort de curând — tot oameni mari pentru neamul nostru, care are să se lupte la începutul unei vieți românești adevărate, cu multe greutăți. Aproape toți oamenii noștri însemnați au ieșit din satele românești, au mers la școli înalte și au ridicat vază numelui de român.

Locuitorii din comuna Fofeldea au îndoită dreptate să fie mândri pe August Treboniu Laurian, care a dus faima satului lor la toți aceia, cari se indeletnicesc cu scrisul românesc.

Dacă deschidem o istorie a literaturii românești vom găsi însemnat acolo și numele acesta: Fofeldea, — și să punem mâna pe inimă și să mărturisim, dacă nu este o fală pentru un sat românesc, să fie numit în rând, cu orașe și țări, într'o întrecere frumoasă.

Săptămânile trecute am fost la d. părinte Ioan Comșa, paroh în localitate, am întrebat pe părintele despre una-alta, despre ce-și aduce aminte din tinerețele sale, despre Laurian. Părin-

tele este om în vârstă acum, și amintirile, cari i-se desprind, sunt palide. De o zi își mai aduce însă aminte: când a venit Laurian ca „domn mare“ acasă, în satul său, să-și vadă rudeniile.

— „Eram copil mic, mi-a zis părintele, și țin minte, cum s'a fost răspândit vestea, că are să vină „Laurian“. Trăiam în Găinar, unde sunt născut. Intr'o zi a trecut Laurian Oltul. Pe atunci nu erau drumurile din ziua de astăzi, nici drumul de fier. Se hurduca căruța, ca alte-alea. Știu bine, că ne-am adunat satul întreg, ca să vedem pe „Laurian“, cum trece prin satul nostru. Era îmbrăcat domnește cu cei doi feciori, într'o teleguță strămtă. Când s'a apropiat de noi, noi: „vivat! vivat!“ El a dat din mână, ne-a mulțumit și a trecut mai departe. Am auzit, că a fost scurtă vreme pe acasă și în revoluția din 48/9, după ce a scăpat din temnița din Sibiu“.

Nu este mult cecece mi-a povestit d. părinte, nu-i așa? și totuși m'a înduioșat chiar numai amintirea asta, căci vedeți, venea un fost sătean, care a muncit în orașele mari care și-a câștigat vază, cinste mare, venea să-și vadă neamurile din satul nașterii și își aducea feciorii, să vadă și ei ținuturile unde s'a născut tatăl lor, și mai ieșiau și țăranii români să dea binețe unuia care nu și-a uitat de ei, și a muncit și colosu, cu gândul tot la dâșii.

Poate că unul sau altul va afla lucrul acesta un lucru de toate zilele. Dar, în ziua de astăzi, se mai nasc copii și de aceia, cari cresc cu prescură, ori cu pâne de săcară românească, cari ajung la școli înalte și la posturi grase, și apoi uită de vatra lor, dau uitării pe părinții și rudeniile lor, ba se înhamă la jug străin și poartă lupta pe față, ca să strice neamului din care se trag. De aceea este frumos să vezi oameni învățați, cum prețuesc neamul din care s'au ridicat“.

*

Ei bine, veți întreba unii din dv. cine a fost Treboniu Laurian? Știm că s'a născut la Fofeldea. Ce a făcut? unde a ajuns?

Iacă, mă grăbesc a răspunde la întrebările acestea, rugând iertare de unul și altul, dacă îi vom spune și lucruri știute. Este bine să știe toți-toți, căți sunt de față, cine a fost și ce a făcut acest A. Tr. L.

La părintele Comșa am găsit un chip, o fotografie mai veche de a lui Laurian. N'am văzut-o reprodușă nicări și am predat-o d-lui secretar al „Asociațiunii“ d. Oct. Tăslăuanu*). Iar în protocolul botezătorilor este scris că, la anul 1810, Iunie 17, parohul popa Ianaș din Ilimbav a botezat pe Ioan, pruncul părintelui popa Pavel, având de nași pe Ioan Popa cu muieră sa. Casa în care s'a născut, reparată în an. 1855, se vede și astăzi, nu departe de biserica gr.-catolică. Tatăl lui L. a fost preotul gr.-cat. Pavel Trifan, preot venerabil, care a avut doi fii, pe

Laurian și Petru care a urmat preot după tatăl său.

Laurian a avut doi fii: pe Dumitru, prof. bun, mort, și pe Abecu, comerciant, și o fiică, Lucia.

O strănepoată a lui Laurian, este astăzi preoteasă, soția părintelui Comșa.

Vă veți mira, că pe tatăl lui L., l-a chemat Trifan, și nu i-a fost tată mașter. Fiul nu și-a luat alt nume pentru că doar i-ar fi fost rușine de numele cinstit al tatălui său, ci, o să vedeți Dv. îndată, ce l-a îndemnat pe tânărul student, să-și ia alt nume.

Până la sfârșitul veacului al XVIII-lea, noi poporul românesc din Ardeal, am trăit o viață foarte apăsată. Simțul nostru național lăncezea în Ardeal. Nu eram ce trebuia să fim ca neam. N'aveam școli, n'aveam puțința să ne ridicăm din întunerecul în care orbecam. Alții nu-și băteau capul cu ridicarea noastră, ne priveam tot peste umăr. Eram buni să facem robotă și să plătim dările. La altceva însă nu eram puși, parte fiindcă nu ne

*) Portretul s'a reproduș într'aceea în organul Asociațiunii „Transilvania“ No. V. 1910, XLI.

arătam noi vrednici, parte fiindcă afară de rășboaipe nu ne puteam arăta vrednici pe alte țărâ-muri.

Dela sfârșitul veacului al VIII-lea a început să bată altvânt. Școlile din Blaj dau neamului nostru o samă de bărbați de frunte, cu dragoste de neam, cari văd, cât de mărginiți suntem. Acești oameni de frunte, cari cutreeră orașele mari din apusul luminat, și cari ajung chiar și la Roma, la Paris și Viena, se întorc acasă, muncesc din greu, având un singur gând: să ne ridice din întunerec. Așa am fost cei trei mari bărbați: Gheorghe Șincai, Samuil Micu Clain din Sad și Petru Maior.

S'au născut multe păreri la învățații timpului acela, păreri, cari susțineau, că noi nu ne-am trage din României cei vechi. Șincai, Clain și Maior, au adus un car de argumente, de dovezi, că noi suntem coborâtorii Romanilor.

Lupta asta, între învățații noștri și cei străini, care a ținut mult și nu s'a sfârșit nici astăzi pe deplin a cerut multă osteneală și o dragoste mare de neam, din partea noastră, fiind că dușmanii neamului nostru voiau să ne arate ca pe niște lepădături, ca pe niște scursori din cele mai ticăloase neamuri. Lupta a fost înverșunată. Unii ne strigau: „Voi? Voi? Voi nu sunteți urmașii Romanilor, sunteți iaca niște trași-impinși“, voină cu asta să ne înjosească.

Este lucru prea firesc, ca într'o luptă ca aceasta, Șincai, Clain și Maior au încercat în tot felul să arate lumii, că noi ne tragem dela vechii Romani. Atunci a început obiceiul să ți dai nume romane, ca să arăți și cu numele tău, că tu ești roman de obârșie.

Băiatul părintelui Pavel Trifan din Fofeldea a crescut în mijlocul luptelor acestora, și în focul luptei, și-a luat cele trei nume, curat romane: August-Triboniu-Laurian. Romanii cei vechi încă aveau de obiceiul trei nume.

Școlile și le-a făcut mai întâiu în Sibiu, a trecut apoi la Cluj, unde a învățat filozofia, de aici a mers la Viena, unde s'a ocupat cu fizica, cu matematica și astronomia. Pe lângă aceste științe grele, s'a mai îndelețnicit și cu filozofia, și cu filologia (istoria limbii) și cu studiile politice. Munca aceasta a fost poate prea grea pentru un singur om.

Munca lui cinstită însă a aflat oameni, cari s'o știe prețui. Laurian s'a dus în România. Din 1842 până la 1848, până la rev. lupte, a fost profesor la sf. Sava în București, una din cele dintâi școli românești în Țară... Când am început munții noștri să vuiescă de tunice și zângănit de arme, în 1848, a alergat la noi în Ardeal și s'a pus în fruntea neamului, luând parte activă la revoluția anilor 1848-9, lucrând mână în mână cu cel-lalte căpetenii ale noastre. După revoluție, în 1851, a plecat în Moldova, chemat de un luminat domn, de Grigorie Ghuca, ca să supravegheze mersul școlilor de acolo.

Aici a ajuns la posturi înalte, cari i-au dat în mână cărma școalelor: a fost membru în consiliul permanent al instrucțiunii (școalelor), apoi profesor și decan, director al universității din Iași. În 1858 a trecut în Muntenia, în București, unde a fost numit efor al școalelor și profesor universitar și unde a scos foaia pedagogică cu numele: „Instrucțiunea publică“. După câțiva ani s'a înființat o societate românească, care avea ca țintă să scoată o gramatică românească și un dicționar al limbii românești.

Din societatea aceasta a ieșit mai târziu cel mai însemnat așezământ cultural românesc de astăzi: „Academia română“. Laurian a avut partea leului la înființarea societății. Lui i-s'a și încredințat să și scrie acel dicționar al limbii române, care avea să stabilească limba vorbită de Români în timpul acela. Munca a fost foarte grea, mai cu seamă fiindcă lipseau aproape cu desăvârșire lucrările pregătitoare. Oamenii noștri nu s'au prea ocupat mai înainte cu întrebări de acestea. Laurian s'a apucat de lucru cu un alt membru al societății, cu unul cu numele Max m.

Ani de zile au muncit amândoi, dela 1871 până la 1876, până la publicarea „Dicționarului

limbei române“, care are 2 volume mari, cu 2890 pagini, și un adaus numit *Glosariu*, de alte 584 pagini. Dicționarul a dat pricină la mari certuri între învățați. Autorii lui nu s'au mărginit să pună pe hârtie cuvintele așa, cum le vorbește neamul nostru, ci și-au bătut capul, de unde pot să se tragă cuvintele acelea, cum s'au schimbat în decursul vremilor, sub înrăurirea căror reguli, cu un cuvânt au făcut „etimologia“ cuvintelor, cum se zice în limba învățaților.

A face „etimologia“ cuvintelor e frumos, dacă ai dragoste de lucruri de astea — dar n'ai voie să bați câmpii, să scoți cu puterea înțeleșuri, cari nu trăiesc în popor sau să iai originea (obârșia) unui cuvânt din cuvinte vechi, streine, cari n'au nici în clin, nici în mână cu cuvântul românesc. Dacă vrei să faci știință „filogică“, cum i-se zice la știința aceasta, trebuie să te ții de cecece auzi cu urechea ta, să nu adaugi dela tine nimic, să nu construiești cuvinte, cari nu se rostesc în popor și nici între cărturari. Astăzi sunt adevăruri acestea, cari nu le mai trage nimenia la îndoială.

Pe timpul lui Laurian, însă erau o samă de oameni, cari ziceau: „Trebuie să ne curățim limba! Să aruncăm dela noi toate cuvintele de obârșie streină, să ținem în limbă numai pe cele romane, să plăsmuim cuvinte nouă în locul celor date afară, luându-ne după vechii noștri strămoși, după Romani“.

Păreerea asta o împărtășea și Aug. Treb. Laurian. Lui îi era greață de cuvintele de obârșie streină și a încercat să le înlocuiască cu altele, frământate de mintea lui.

Așa, cu iubirea lui prea mare de neam a ajuns să scrie o limbă și să facă propagandă pentru o limbă *păsărească*, pe care nu o vorbea poporul nostru și nu o va vorbi nici când.

Limba își are cursul ei firesc și nu se poate schimba după placul unui om ori a zece, douăzeci de oameni. Ce să-i faci, dacă avem și cuvinte grecești, slavocești, turcești, ungurești în limba noastră? Ale latinești sunt cele de căpetenie, ele dominează și — ce este mai însemnat — după ele s'au luat toate celelalte, primind ființă românească, căci conjugarea și declinarea se iau după limba latinească. E o muncă zadarnică să te războești ca toate cuvintele străine, cari sunt într'o limbă, căci cuvintele astea sunt o dovadă numai despre multe lupte câte le-a avut limba cu alte neamuri și despre puterea ei de viață, dacă a ieșit biruitoare după atâtea încercări. Asta e pajura de nobilitate a unei limbi.

Firește, dacă vezi că limba ta e năpădită de toate părțile de cuvinte străine, dacă simțezi că e în primejdie să se șteargă ființa limbii tale — atunci ai dreptul să te ridici și să lupți împotriva puterii înrăuritorilor străine. Pe timpul lui Laurian, precum e și acuma la noi, nu era însă starea aceasta de lucruri și de aceea lupta purtată de Laurianu cu ai săi a fost o luptă *prea înverșunată* împotriva unui dușman inchipuit.

Laurianu, înfierbântat de lupta, care o purta cu străinii, cari ne ponegreau, a mers prea departe: voia cu orice preț să ne arate romanitatea limbii și da afară orice cuvânt, care nu i-se părea latnesc, înlocuindu-l cu altul, format de el.

De aceea a avut să îndure multe Laurian din pricina dicționarului.

S'au ridicat alții și l-au învinuit — pe drept — că vrea să strice limba românească. Și acești alții au învins, fiindcă aveau dreptate.

Munca lui pe teren literar însă a fost foarte bogată. A publicat un număr mare de lucrări de limbă, filozofie, istorie și altele.

A încetat din viață în București, în anul 1881, la vârstă de 71 ani.

Ca să vadă fiecare câtă dragoste de neam și câtă cinste a fost în inima lui A. Tr. L. o să cetim ce spun doi învățați români, amândoi profesori universitari la universitatea din București, despre activitatea scriitorului nostru.

Profesorul Iorga, marele scriitor român, scrie astfel vorbind despre A. Tr. Laurian:

PRIMA FABRICĂ DE TRĂSURI DE PE CÂMPIE.

Fabrica lui Hodács János jun. în Szeged

Felsőváros, strada Kistisza nr. 4. (Continarea stradei Maros).

! Asortiment stabil de mai mult de cât 40 bucăți ! calese diferite la dispoziție. ! Telefon 439. Prețurile se trimit grăit și francat. !

a avut o „stăruință de fier — cu o absolută credință“, a făcut „bune studii de anticități“, a fost un „harnic scriitor“. Tot lorga critică aspru manualele lui Laurian și felul lui de a cerca să dea cărări nouă limbii noastre, (vezi „Ist. lit. rom.“ veacul XIX, vol. II—III) dar în ce privește dragostea lui de *muncă cinstită* îi aduce laude.

Profesorul univ. Ioan Bianu scrie în „Revista Nouă“, a II., Nr. 2:

„L. are aproape o jumătate de secol de activitate neîntreruptă pentru răspândirea între Români nu numai a cunoștințelor științifice și literare, dar, cece este mai mult, pentru deteptarea, cultivarea și întărirea simțământului național, mai ales în tinerele generațiuni. Toți, câți i-au fost elevi — și sunt mulți dintre oamenii noștri de frunte de astăzi, cari au avut această fericire — sau cari astfel l-au cunoscut de aproape, toți își aduc aminte cu admirație de acele izbucniri puternice de sentimente naționale, cu cari Laurian încălzea chiar și pe cei mai reci la inimă. Această *căldură* a fost caracteristica întregii sale activități și ea dă suflet tuturor scrierilor lui.“

Intr'alt loc:

„Laurian a exagerat și a greșit, dar cât de mare și de nobilă, cât de frumoasă și de patriotică este exagerarea lui!“

„Laurian a trăit o viață plină, cu o activitate neîncetată, preocupată și sgduită totdeauna de idei mari. El a răspândit în jurul său conștiința națională, conștiința despre romanitatea neamului nostru. Exagerările sale latiniste în istorie și în limba arată, cât de mult la dânsul sentimentul de rasă se ridică pe de-asupra oricărei considerațiuni științifice, această exagerare arată și explică *calitățile* mari, ca și greșelile, ale unui om mare și vrednic de toată venerațiunea noastră.“

Titu Maiorescu, căpetenia scriitorilor români, cari au dat lupta *cinstită* împotriva părerilor lui Laurian își pleacă capul în fața potrivnicului zicând, că „artă... studiul răbdător și consecvent, din care a izvorât, și, scuzând prin aceasta pe autorii săi, poate produce prin luminarea altor întrebări de-alături oarecare folos.“ („Critice“ I. pg. 192).

Fotos a adus Tr. Laurian chiar cu greșelile sale. Frământările gândului său au prins. Ceeace a gândit el greșit, au îndreptat alții: întrebările puse de el au găsit răspunsuri, dacă nu după cum credea Laurian, cum era bine să se răspundă. Capul lucrului: că a fost *totdeauna de bună credință*...

Din frământările astea se plămădesc ideile cele bune. Unul spune una, altul alta, fiecare își da părțicia — bună ră, cum crede el de bine — ca să se ridice clădirea neamului său. Din lumină și din umbră, din lupia, care o poartă întreolaltă, iese adevărul la iveală cu atât mai luminos.

Noi trebuie să ne amintim cu recunoștință de el.

A fost un om care și-a iubit neamul și care a *muncit* pentru ridicarea lui. Aceasta este mult.

Alt om de inimă al nostru, Alexandru Papiu Ilarian, publicând „Tezaurul“ de monumente istorice, tomul al 3-lea își închină lucrarea lui Laurian cu următoarele cuvinte:

„Prof. A. Tr. Laurian conducătorului principal al Romanilor Daciei superioare, în anii cei grei 1848/9, autorului „Tentamenului critic“ în limba română, al „Magazinului istoric pentru Dacia“, etc. etc., *bărbatului neostenit* în lucrări, *încărunțit în virtuțe, știință și patriotism*, închin această carte...“

Atestatul acesta de cinste și recunoștință atinge și pe lucrătorii acestui stat românesc: Fofeldea și puteți zice cu mândrie: *a fost al nostru*.

Să avem și de aici înainte oameni ca Laurian cari muncesc după conștiința lor *curată*, și putem fi liniștiți de viitorul nostru!

Și acum ce aș putea dori mai mult Asociațiunii, la adunarea generală a unui despărțământ al ei, când este să se cetească aceste rânduri, decât oameni întregi, oameni, Români adevărați cari muncesc cu stăruință pentru ridicarea neamului.

Laurian a trăit și a muncit cu inimă Românească.

Este o mândrie a comunei Fofeldea și un exemplu de român adevărat.

Onoare memoriei lui.

Horia Petra-Petrescu.

INFORMAȚIUNI

Arad, 3 August n. 1911.

Mersul vremii.

— Raportul institutului meteorologic —

Schimbări neînsemnate de temperatură, la miazăzi și răsărit ploale și furtuni.

Prognostic telegrafic: Vreme moale, aici-colea ploi și furtuni: Temperatura: 25.8 Celsius

Bursa de cereale din Budapesta

(După 50 kgr.)

Grâu pe Oct.	Cor.	10.95
Secară „	„	8.95
„ August	„	7.65
Ovăș pe Oct.	„	8.01
Cucuruzul pe Maiu 1912	„	7.36

De-ale noastre.

Ultimul număr poporal al „Românului“. *Comitetul național a dispus ca foaia săptămânală „Poporul Român“ să fie trecută din Budapesta la nou înființata tipografie, proprie a partidului, în Arad.*

Neavând sens, ca tot în aceeași tipografie să fie scoase de sub tipar două foi populare diferite, lucru firesc, că contopirea numărului poporal al „Românului“ în „Poporul Român“ s'a impus de sine.

Cu ziua de 11 August n. c. noua tipografie va intra în acțiune și primul ei produs va fi primul număr al „Poporului Român.“

Acelor domni, cari au avut ambele foi populare abonate, li se va socoti abonamentul continuativ computat.

Numire. D. dr. Constantin Sulică, originar din Brașov, a fost numit cu ziua de 1 August n. custode la muzeul național din Budapesta.

„Și nebun și obraznic“. „Unirea“ scrie: „Așa îi zice „Tribuna“ unui biet popă, pentru că acela îndrăznește a constata în „Revista Preoților“, că d. Goga în lunga vorbire funebală, rostită la groapa profesorului Bratu, nu amintește nici măcar odată numele lui Dumnezeu. Și întrebăm acum noi, pentru ce și chiar popa nebun și obraznic? Pentru că constată un regretabil adevăr? Ori cuvântul Dumnezeu nu se mai unește cu programul de popor mântuitor al „Tribunei“? Un pic de lămurire nu ar strica, ca să ne orientăm și noi până unde merg concluziile autorului părerilor libere“.

Confratele din Blaj bate apa-n piuă. Păcat de vorbă.

Adevărat să fie? Primit o corespondență din părțile Bistriței, pe care fiind prea lungă, nu o putem da în întregime. În corespondența aceea între altele ni-se spune cu multă durere, cum d. protopop Stanciu face o adevărată apostolie între preoții și învățătorii din protopopiatul d-sale pentru răspândirea tovarășiiilor afiliate societății „Hangya“ din Budapesta. Așa se spune, că banul e internațional, dar noi între împrejurările cari trăim, chiar și banul ar fi bine, întrucât se poate, să-l facem „național“. Cu atât mai vărtos nu-i bine și deloc nu se poate aproba, ca să înființăm tovarășii atiliate la „Hangya“ sau alte centrale ori federale străine. Să nu se uite, că scopul acestor însoțiri nu e numai banul!

Ves-ea aceasta ne surprinde cu atât mai neplăcut, fiindcă ne vine tocmai acum, când și noi Românii muncim din răsuputeri în direcția aceasta. Noi știm pe părintele protopop din Bistrița, ca pe unul dintre cei mai vrednici protopopi ce-i avem. Chiar de aceea ne e drag a crede, că vestea, ce ne vine dela Bistrița va fi poate numai pe jumătate dreaptă. Am fi și noi veseli, când ar fi cu totul neadevărată.

O aniversare. Aflăm din Cluj, că distinsul fruntaș, dr. Aurel Isac, juriconsult, tatăl colabo-

ratorului nostru și cunoscutului scriitor Emil Isac, a împlinit 65 ani, cu ocazia cărei serbări familia Isac a fost feliicitată din multe părți.

Căsătorii. D. dr. Ioan Borcia s'a căsătorit cu dra Elena Lindru.

Feliicitări.

Logodnă. Dra Alexandrina Radic cu d. dr. Romulus Miocu s'au logodit.

Feliicitări.

Incunoștințare. Am onoare a vă aduce la cunoștință că mi-am deschis cancelarie advocațională în Szatmár-Németi (Piața Deákter Nr. 7. etagiul I). — Szatmár-Németi, la 1 August 1911. Dr. Ilie Carol Barbul, avocat.

Șezătoarea culturală a Despărțământ. Nocrich al „Asoc.“ ținută în 10/23 Iulie în comuna Săsăuș, a avut un succes foarte frumos. Directorul desp. d. N. P. Petrescu, a vorbit despre Asociațiune și despre Asigurarea vitelor prin „Reuniunea proprietarilor de vite din Orăștie“.

Dl. A. Cosciuc, conferențiarul agronomic al „Asoc.“ a ținut o preiegere foarte instructivă despre *stupărit*, convingând poporul, că ramul acesta de economie, pe lângă puțină muncă, aduce foloase însemnate. D-sa, prezentând un model de coșniță Gerstung, cu toate uneltele trebuincioase, a arătat cu deamănuntul, cum trebuie să umblăm cu stupii și cum trebuie îngrijiiți, ca să ne aducă mari foloase.

— Am auzit, că modelul de coșniță se va cumpăra pe seama Despărțământului.

— Părintele din Alțina, d. Ioan Petrișor, a ținut o conferință instructivă despre Alcohol, ascultată cu plăcere și mult interes din partea poporului.

— Mult zel a dovedit președintele Agenturii Desp. din localitate, d. notar N. Buzea, prin instruirea tineretului în șezătorile Agenturii, făcându-l să înțeleagă, ce sunt dările și cum se socotesc, ce trebuie să se știe despre fidulele de vite, și altele.

În casa d-lui notar am luat un dejun bogat, iar după adunare am luat masă comună.

Între prezenți am văzut pe p. Hologer, și învăț. Dragotă din Chirpăr, p. Valeriu Donea, not. A. Millea și cassarul de bancă I. Maniu din Fofeldea, Proc. Marin, not. în Ilimbav, Aug. Bataban din Alțina. Au mai fost reprezentanți din Nou și Găinar. Din localitate: p. Popovici și Gherghel, Dr. Bânda, inv. Stănuleț, Bânda, S. Turtea, teol. abs.

Aviz! Adunarea generală jubilară a „Economului“, afară de seria de instituții culturale, ce susține și pe lângă acțiunea filantropică constituită în ambulanța „Ioan Petran“, a încredințat direcțiunea să organizeze un serviciu de drept pentru țărării lipsiți și în primul rând pentru clienții institutului.

În acest scop s'a constituit cu ajutorul mai multor domni, cari și-au oferit gratuit intervenția, serviciul de informații pentru țărani și va funcționa în fiecare Joi în biroul „Economului“ din Cluj d. a. dela orele 3—4.

În schimb pentru sprijinul acordat, membrii ajutători ai „Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român“, locuitorii în județele unde „Economul“ are centrala ori filiale, au singuri prerogativa de a cere și primi și în scris informații. Cererile de acest fel, sunt a se adresa la secretarul serviciului.

Șeful serviciului este: d. dr. Amos Frâncu, avocat.

Secretarul: d. dr. Valentin Poruțiu, avocat, cari dau informații în toate afacerile de drept obicinuie la avocați și pentru raporturile cu tovarășiiile.

Membrii serviciului:

În chestiuni de drept bisericesc și școlar:

d. protopop dr. Elie Dăianu

Pentru afacerile orfanilor și administrative:

d. Ladislau Papp, asesor orf p.

Pentru afaceri administr. sătești și dări directe:

d. Gheorghe Faragó, notar în p.

Pentru afaceri de drept sanitare și medicale:

d. dr. Basil Basiota, medic.

Pentru afaceri de socoteli: d. Iosif Orga,

secretar de bancă și d. Sabin Nemeș, funcț. de bancă.

Pentru asigurări de tot felul: d. Valentin Drăganu, cassier de bancă.

Pentru afaceri militare: d. Traian Roman,

cancelist.

Apelăm la toți bărbații noștri de încredere să binevoiască a da cea mai largă publicitate acestui aviz și să lămurească țărâtimea, că serviciul oferit este absolut gratuit.

Direcțiunea
institului de credit și economii
„Economul” — Cluj.

Din patrie.

Explozie cu moarte de om. Drapelul scrie: Groaznică explozie s'a produs Sâmbătă în fabrica de cărămidă Bohn aflătoare la marginea Lugojului, pe drumul Herendeștiului. A explodat cazanul, cauzând moartea mașinistului și rănind pe mai mulți, dintre cari pe doi mai grav. Se crede că explozia s'a produs din nebagărea de seamă a mașinistului.

Falsificatori de bani arestați. Zilele trecute jandarmeria a dat de urma unei bande de falsificatori de bani în comuna Bod. La un denunț anonim jandarmii au făcut o perchezitie amănunțită în casa țărânului sas Martin Klusch din Bod și au aflat în sură mai multe forme de ghips pentru fabricarea pieselor de 5 și 20 cor. Luat de scurt Klusch a numit pe unul Szakács care a fost deja pedepsit în mai multe rânduri pentru falsificare. Ambii au fost arestați. În urma acestei descoperiri s'a pornit o anchetă severă în Cohalm, unde, după mărturisirile celor doi, s'ar afla adunat plumbul și argintul necesar pentru fabricarea banilor falși.

Răsplata păcătosului. Dr. V. Damșa, care sub guvernul coaliționist pe neașteptate a fost numit spre marea surprindere a celorlalți oficanți, deadreptul secretar la direcția financiară din Lugoj încurând după aceasta devenise celebru în urma „serviciilor patriotice” ce le-a comis cu ocazia alegerilor dietale. În urma scârboaselor abuzuri, cari și le-a permis acest domn pe contul meritelor câștigate în contra neamului său, de vreo jumătate de an a fost suspendat din oficiu, iar acum e cassat dela oficiu. Păcat că e fecior de popă, căci altfel remunerația și ca cinste națională din partea neamului său e binemeritată. Iată un exemplu viu, că Dumnezeu nu bate cu băta pe ceice își vind neamul.
„Gr. Tr.”

Dela frați

Vești din București. Și noi și străinii, — poate străinii ne-au învățat și pe noi, — toți suntem obișnuiți să asemănăm lucrurile dela noi cu cele din străinătate. Obicei foarte prost. Nu se pot asemăna decât elementele de aceeași natură sau de aceeași categorie. În consecință nu se pot asemăna nici roadele civilizației noastre recente cu roadele civilizațiilor seculare ale popoarelor apusene.

Și mai ales nu se pot face asemenea comparații când e vorba să se tragă concluzii defavorabil nouă.

Sămânța civilizației adevărate, a cultului moderne a început să încolțească în ogrorul țării noastre de abea de vre-o 50—60 de ani. Desigur că în această scurtă scurgere de vreme n'am putut realiza ceea ce alte popoare au înfăptuit în sute de ani. Nu e mai puțin adevărat însă că progresele cucerite în această perioadă de timp sunt de natură, în multe privințe, să satisfacă și cele mai pretențioase așteptări logice.

Printre acestea sunt sau ar trebui să considerăm și stațiunile noastre climaterice și balneare. Dacă aceste stațiuni n'au încă un confort cu desăvârșire la fel cu al celor străine, nu e mai puțin adevărat că avem stațiuni foarte bine amenajate. Printre acestea sunt: Slănicul din Moldova, Govora, Călimănești, Sinaia, Bușteni, Constanța, Lacul Sărat, etc. Desigur că sunt multe încă în stare primitivă. Inceț-inceț însă și ele vor fi înzestrate cu un confort atrăgător.

Deocamdată, grații unor societăți particulare stațiunile Govora și Gălimănești au fost complet transformate, la Constanța s'a înființat un casino de un lux ce poate rivaliza cu cele mai moderne instalații apusene, în curând și Sinaia va fi înzestrată cu noui lucrări de necesitate și înfrumșețare.

Printre inovațiile cari vor atrage de-acum înainte toată elita intelectuală la Sinaia vor fi reprezentațiile clasice în aer liber, ce vor avea loc în orașul reședinței regale de vară cu începerea chiar din anul acesta.

O seamă de artiști de mâna întâiu, — printre cari cităm pe d-nii T. Bulandra, Z. Bărsan, I. Manolescu și d-nele M. Giurgiu, L. Sturdza, Brăneanu-Achaume și I. ărsan, — vor da o serie foarte restrânsă de reprezentații clasice, la fel cu celebrele reprezentații dela Orange și Beziere.

În acest scop, s'a ales la Sinaia un splendid platou, înconjurat de toate părțile de coline frumos înverzite, — un decor natural admirabil, care va fi complectat prin câteva colonade grecești și cu un amfiteatru. Locul acesta este situat la extremitatea aleei Principele Nicolae.

În acel încântător decor talentații artiști citați mai sus vor reprezenta *Ifigenia în Aulida* de Euripide, *Polphem* de Albert Samain și o piesă într'un act *Strămoșii* de d. Victor Fftimiu.

Prima reprezentație va avea loc, probabil, la 4 August. Aceste reprezentații se dau sub înaltul patronaj al A. S. R. Principeasa Maria și sub auspiciile unui comitet alcătuit din d-nii: Ion A. Brătescu-Voinești, Gr. Cantacuzino, I. Procopiu, Rădulescu-Motru, Sipsomo, D. Anghel, Const. Vasilescu, Rosetti Bălănescu etc., d-nele: D. Nenitescu, Crisovelony și d-soara Szeculici.

Având în vedere pe de-o parte însușirile artistice deosebite ale artiștilor cari și-au luat angajamentul de a duce la bun sfârșit această grea sarcină, iar pe de alta reputația universală de care se bucură *Ifigenia în Aulida* și poemul *Polphem*, e de prevăzut că reprezentațiile clasice în aer liber dela Sinaia vor avea un succes desăvârșit, spre gloria artei dramatice românești.

Teatru în aer liber. Rău o duc anul acesta grădinile de spectacol din București. Nestabilitatea climei și ploile prea multe ce cad, dela vreme, tot spre seară, fac să se amâne multe reprezentații. Noroc că azi mai toate grădinile sunt conduse de antreprenori teatrali cari dispun de avere sau credit personal. Altfel, bieții artiști ar fi siliți să-și condiționeze foamea după... dispozițiile atmosferice.

Așa se întâmpla înainte vreme. Vara, când ploua câte 10—15 zile în șir, se suspendau, odată cu reprezentațiile și lefurile artiștilor. Și atunci vă închipuiți ce pacoste era pe capul bieților artiști ploile, cari acopereau cu aur câmpiile mănoase! Dar atunci ca și azi, ei priveau cu un ușor zâmbet de nepăsare aceste accidente... atmosferice ale profesiunii lor. Ba unii, ca să le treacă de foame, mai și glumiau. Așa, de pildă, și azi se povestește, cu multă veselie, următoarea glumă ce se atribuie unui vestit artist, azi îmbătrânit sărac: Teodor Popescu.

„Maestrul” — cum îi ziceau pe vremea aceea tinerii — anunțase o serie de reprezentații la grădina Rașca. Era în toiu lui Iulie. De-o săptămână însă, nici directorul, nici artiștii nu încasaseră nici un ban din pricină că ploile continue interziseră orice reprezentații.

În sfârșit, după șapte zile de ploaie și „relăche”, sosi o Duminecă plină de soare și căldură. Dar era o căldură de adevărat cupător. Toți artiștii erau veseli. În sfârșit, acum fiecare va putea să mai încaseze ceva! Incepură să facă repetiție. Și repetară cu mai multă tragere de inimă ca oricând. Și era o căldură! Pe toți îi trecuseră nădușelile repetând.

De-odată, pe la orele 5 niște nori groși prinseră a se întinde peste bolta înfierbântată a cerului. Soarele topi norii și îndată o ploaie deasă, caldă, ropoti. Artiștii erau disperăți. S'a dus și „rețeta” de azi! Și ce bună rețetă ar fi fost că e Duminecă.

Dintre toți, numai Teodor Popescu era de o liniște olimpică. Cum văzu că a început să plouă, încetă repetiția, și șterse cu o batistă mare colorată sudoarea ce-i brobonea fruntea și exclamă ușurat:

— Uf! Bine că se mai răcori puțin!

Și toată trupa isbucni în răs.

Petrecheri.

Concertul tenorului „Nicu Corfescu” la Băile Herculane. În seara de Marți, 1 August st. n. a avut loc concertul cântărețului de operă „Nicu Corfescu” în Kursalonul dela Băile Herculane.

Numeroasa asistență formată dintr'un public forte muzical și ales a răsplătit cu aplauze pe artistul nostru. Pe lângă ariile clasice din operele Lohengrin, Ebra, Tosca Rigoletto, Matinata, Ninnon, au răsunat și vre-o 4—5 doine românești în aclamațiunile generale ale publicului.

D. Corfescu a fost invitat de trupa teatrală de operă din loc să cânte 2 seri. D-sa va cânta ca oaspe în limba italiană în operele *Trubadur* și *Cavaleria Rusticana*. Cor.

Reprezentațiune teatrală împreună cu dans va aranja tinerimea diletantă rom. din Șiria pentru Duminecă în 24 Iulie (6 Aug.) 1911, în sala „Casei naționale” din Șiria.

Inceputul la orele 8 seara.

Se va reprezenta: piesa populară în 2 acte, de Maria Doboș. „Fântâna Fermecată”.

Jucată de: d. Petru Cherchean, d. Traian L. Debeleac, d-ra Anuța Debeleac, d-ra Aurora Ilica, d. Teodor Becan, d. Ioan Petica, d-ra Anuța Doboș, d. Gheorghe Văgălău, d. Lucian Chisbach, d-na Maria Doboș, d-soarele Melania Doboș, Lucreția Brădean și Elvira Doboș.

Din străinătate.

Prezidentul republicii din Portugalia. Toți republicanii, francmazonii și liber-cugetătorii din Portugalia au publicat un apel, în cari agită pentru alegerea lui Magalhaes Lima de prezident al republicii.

Numele lui Magalhaes este foarte cunoscut în Portugalia în mișcările republicane. El a fost primul organizator al partidului republican. A jucat mare rol și în organizarea francmazonilor. Pe vremea, când a fost proclamată republica, Lima se afla în Franța ținând chiar o prelegere cu concursul lui Anatole France asupra evoluției ideilor republicane din Portugalia.

Știrea i-a fost trimisă de prietenul său Cos a și Lima a fost în fericita situație de a veți auditorului vestea triumfării ideilor propagate de dânsul.

Îndată a fost încredințat din partea noului guvern cu reprezentarea Portugaliei în Franța. Acum partidul vrea să-și arate deplina sa recunoștință față de cel mai zelos organizator alui și intenționează să-l ridice în treapta înaltă de prezident.

Prezidentul de până aici Braga nu poate să ocupe mai departe acest post din cauza vrăstei sale înaintate. Lima e în prezent de 61 ani și are cele mai mari șanse de a fi ales.

Conflictul pentru Maroc. Deși asupra tratativelor se păstrează cel mai mare secret, un ziar german aduce știrea, ce ar fi primit-o dela un diplomat bine informat asupra tainelor dintre cei doi reprezentanți, că Germania nu este aplicată să facă cesiuni de teritor față de Franța. Germania pretinde dela Franța jertfe de acestea fără compensații.

Mai departe ar cere Germania încheierea de convenții economice și comerciale cu Franța. A treia pretenție a Germaniei este apoi, ca Franța să-i asigure favoruri economice în Maroc.

În Anglia se crede, că în urma acestor pretențiuni, cele două state nu vor ajunge la nici un rezultat pe calea aceasta, ci va fi de lipsă convocarea unui congres anume spre acest scop. Articolul lui „Temps” scris în direcția aceasta e viu comentat.

DIRECȚIUNEA ȘCOALELOR COMERCIALE SUP.
GR. OR. ROM. DIN BRAȘOV

Aviz pentru anul viitor

Anul școlar 1911/12 se va începe la 1 Septembrie v. 1911. Inscrierile se fac de Direcțiune în zilele de 1, 2 și 3 Septembrie v.

Pentru a împiedeca o aglomerație prea mare de elevi în clasa I-a comercială și a se putea face o selecțiune mai bună a lor, conferința a adus următoarea hotărâre:

1. Prenotările pentru înscriere în clasa I. comercială să se facă în fiecare an prin adresă scrisă până în 15 August st. v. la Direcțiune.

2. Lista celor prenotați să se pertracteze în conferința de începere a anului școlar, în care se va decide eventuala primire sau respingere.

3. Sub nici o împrejurare să nu se pri-

mească în clasa I. comercială un număr mai mare de elevi, decât cel admis de regulament, adică 40 de elevi.

4. Cei neanunțați până la termenul fixat în punctul prim, precum și cei ce nu vor prezenta la însinuarea atestărilor convenite, pot fi primiți la școală numai în cazuri de tot excepționale.

În clasa primă pot fi primiți numai acei elevi, cari au absolvat cu succes și pot produce atestat de trecere din clasa IV gimnazială, reală sau civilă, dela o școală publică. La înscrierea tuturor se cere atestat școlar și atestat de botez.

Examenul supletorii și de emendare se vor ține în 1, 2 și 3 Septembrie v. Ceice vor întârzi atât dela aceste examene, cât și dela înscriere, pot fi admiși numai dacă vor dovedi cu certificate demne de credință cauza întârzierii. Examenul de privațiști se vor ține în 3 Septembrie v. Aceștia au însă a se anunța în persoană la direcțiune cel mult până la 1 Septembrie v. Privațiștii au a plăti la direcțiune taxele pe un an școlar și taxa de 80 coroane, deja la anunțarea pentru examen.

Cu privire la taxele, ce se plătesc de către elevii acestei școle, s'a fixat următorul normativ:

A. Didactru și taxe școlare.

§ 1. Fiecare elev primit la școala comercială superioară gr. or. română plătește la prima înscriere o taxă de înscriere de 8 K.

§ 2. Didactrul anual pentru fiecare clasă e de câte 60 K. de elev.

§ 3. Fiecare elev plătește pentru fondul de pensie al profesorilor anual câte 10 K.

§ 4. Pentru amortizarea edificiului școlar se plătește anual câte 20 cor. taxă edilă din partea fiecărui elev.

§ 5. Elevii de confesiuni streine decât cea greco-orientală și greco-catolică română, precum și cei din țări streine, plătesc taxele înșirate mai sus duble.

§ 6. La înscriere fiecare elev e dator a mai plăti următoarele taxe și competențe în sumă întreagă:

- 3 cor. pentru certificatul școlar
- 1 cor. pentru biblioteca profesorală și școlară
- 1 cor. pentru anuarul școlai
- 2 cor. pentru societatea de lectură
- 6 cor. taxă de excursiuni și alte cheltuieli școlare
- 4 cor. pentru mijloace de învățământ și mobilier
- 50 bani pentru locul de patinat.

Dela plățirea acestor taxe nu poate fi scutit nici un elev sub nici un titlu.

§ 7. Toate taxele se plătesc direct la Eforia școlară și direcțiunea are dreptul a primi și înscrie în școală numai pe acei elevi, cari aduc bilet de îndreptățire la înscriere dela Eforia școlară.

B. Taxe de examene.

§ 8. La examenul de clasă private, din câte un singur obiect, se plătește o taxă de 6 cor. de fiecare obiect, care revine profesorului examinator din obiectul respectiv, plus taxa de 14.30 cor. pentru director și pentru certificatul școlar.

§ 9. Privațiștii plătesc pentru fiecare examen de clasă toate taxele înșirate în acești paragrafi, plus taxa de examen de 80 cor. și taxa de certificat de 2.30 cor.

§ 10. La examenul de diferență nu se plătește didactru, ci o taxă de examen de 20 cor. și 2.30 pentru testimoniu de clasă.

§ 11. Absolvenții școlai au a plăti deodată cu înaintarea cererii pentru examenul de maturitate o taxă de examen de 20 cor., taxă de testimoniu de maturitate 6 cor. și taxă pentru caiete de maturitate 2 cor.

La examenul din câte unul sau două obiecte, precum și la repetiția examenului întreg, se plătește taxa de 20 cor.

§ 12. Nimeni nu poate fi scutit de achitarea taxelor înșirate în §§ 12, 13, 14, ci ele trebuie achitate complet deodată cu înaintarea cererii, concesiunei de examen. La caz de respingere a cererii, taxele plătite se restituie petentului. Dacă însă petentul nu se supune la examen la termenul fixat din orice cauză, pierde taxele plătite.

§ 13. Elevii de confesiuni streine decât cea greco-orientală și greco-catolică română, precum și cei din țări streine, plătesc taxele de examene duble.

C. Taxe de certificate școlare.

§ 14. Libere de taxe sunt numai conduitele semestrale și certificatele școlaiilor ordinari dela finea anului.

§ 15. Oricare alte certificate sunt supuse la taxe și anume:

a) Certificatul anual sau semestral de pe unul din cei trei ani ultimi costă 2 K plus timbru 30 bani.

b) Certificat de frecventare, de moralitate etc. costă 1 K plus timbru 30 b.

c) Extras de pe certificatul de maturitate costă 5 K plus timbru 1 K.

d) Certificate de altă natură costă 5 K plus timbru 1 K.

Dacă certificatul cerut e mai vechiu ca de pe cei trei ani din urmă, taxa se plătește îndoit. — Taxele compet directorului.

§ 16. Toți ceilalți elevi, cari doresc să fie scutiți de didactru, vor înainta până cel mai târziu în 30 Septembrie v. pentru semestrul I și până cel mai târziu în 28 Februarie v. pentru semestrul II, direct la Eforia școlară, petițiuni speciale înzestrate cu atestat de pauperitate, respective în caz de avere, cu extras dela cartea funduară și cu testimoniu sau conduita școlară. Petițiunile înaintate după aceste termene nu se vor lua în considerare. Acei școlari, cari n'au din studiu cel puțin nota „bine“ și moralitatea „bună“, nu vor fi scutiți de didactru.

§ 17. Scutiri se pot face absolut numai dela plățirea didactrului școlar. Celelalte taxe sunt obligate să le plătească toți școlarii fără deosebire și dela plățirea acestora nu poate fi nimenea dispensat sub nici o împrejurare.

§ 18. Didactrul și taxele școlare arătate se achită la cassa Eforiei școlare în chipul următor:

1. Până la 5 Septembrie v., toate taxele laterale: fără plățirea cel puțin a acestor taxe nici un elev nu va fi înscris.

2. Jumătate din suma didactrului se va plăti până cel mai târziu la 31 Decembrie v.

3. A doua jumătate a didactrului se va plăti până cel mai târziu la 31 Martie v.

Acei școlari, cari nu vor achita didactrul până la termenele arătate, vor fi îndepărtați din institut și despre această îndepărtare va fi în-cunoștiințat părintele, tutorul sau îngrijitorul respectivului elev. Restanțe sau amânări de plată cu se admit.

Fiecare elev e dator a avea la începutul anului școlar toate cărțile necesare *nouă și în bună stare*, deoarece legile școlare opresc traficul de cărți și recvizite și folosirea de cărți vechi și necorăspunzătoare. Cărțile vor purta viza institutului alături cu numele elevului.

Chipul și uniforma proprie a școlaii comerciale se recomandă a se procura deja în primele zile de școală și se impune în mod obligatoriu tuturor elevilor din școala comercială. Forma și culoarea se pot afla dela Direcțiune. Pentru orice informațiuni mai detaliate părinții și tutorii școlaiilor să se adreseze la Direcțiune.

ECONOMICE

Vânzare de sămânțe de sămănat. În conformitate cu circularul ministerial din 26 Iunie c. nr. 70.455, din cereale și alte produse aflătoare în depozitele proprietarilor statului din *Kisbér, Bábolna, Mezöhegyes, Fágăraș* și din *Gödöllő*, și cari sunt potrivite pentru sămănaturi se pun în vânzare pentru toți acei proprietari, cari se vor adresa în acest scop la direcțiunea proprietăților amintite.

Productele nu se dau decât pe lângă solvirea în bani gata a prețului. Prețul de vânzare, încât Kisbér, Bábolna, Mezöhegyes, și Gödöllő se stabilește după prețul notat la bursa din Budapesta, iar ca privire la Fágăraș după prețul din piața Fágărașului, care se compută astfel că din prețul notat la bursa respectivă din piață, ce a fost în ziua premergătoare expediției (trimiterii), se detrag sub titlul spese de transport după câte 100 kgr. și anume în Kisbér 83 bani, în Bábolna 60 bani, în Gödöllő 30 bani Mezöhegyes 200 bani. La prețul astfel stabilit după ce

se predă sămânță bine ciuruită, se mai adaugă pentru fiecare proprietate câte 2 cor. Unui proprietar i-se vin unul și acelaș soi de sămânță până la 100 măji metriche, din altiuri de sămânțe până la 10 mm. Sămânța cumpărată nu se poate întrebuița decât numai pentru sămănat. Drept aceea proprietarul înainte de a-se adresa pentru sămânțe este îndatorat a dovedi cu atestatul autentic al primăriei comunale, că de sămânța procurată are faptică trebuință în gospodăria sa. Trimiterea sămânții până la gara (stațiunea) cea mai apropiată se face de proprietatea vânzătoare în mod gratuit, iar plata transportului pe tren o poartă cumpărătorul.

Pentru sămânțele trebuincioase se pot cere dela direcțiunile proprietăților și prenotări și anume pentru sămânțe de toamnă până la 1 Octombrie a. c., iar pentru primăvaratice până la sfârșitul lui Decembrie n. c., cu acel adaus însă că sămânțele prenotate se predau până la sfârșitul sămănatului de toamnă respective de primăvară din anul viitor. Pentru fiecare soi de sămânță prenotată este a se plăti la direcțiunea proprietății respective drept anticipație sau cautiune câte 1 cor. de maza metrică, care sumă la transportare se socotește la prețul total al sămăntelor.

Recomandăm cu toată căldura economilor noștri a se folosi de favorurile de sus.

Sibiu, 27 Iulie n. 1911.

Comitetul central al „Reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiu“.

Pant. Lucuța,
prezident.

Vic. Tordășianu,
secretar.

Univ. med.

dr. VICTOR GRAUR

medic școlar calificat, profesor de igienă,
institut de dentistică.

Arad, Andrassy-tér Nr. 22.

Etajul I. în fața pal. administrativ (comit.)

Redactor responsabil: Atanasiu Halmágian.

Városmajor - Sanatorium și Hydrotherapie

::: 26 odăi aranjate cel mai modern. :::

Supraveghiere medicală continuă (constantă).

Birou central, stabiliment medical:

Budapesta, Bulevardul Ferencz-kört 29.

Director-șef: **Dr. A. Cozmutza.**

Consultațiuni dela orele 8—9 a. m. 3—5 p. m.

Telefon 88—99.

Se caută

Un candidat de avocat cu praxă bună

pe lângă condițiuni favorabile. Postul este a se ocupa în 1 Septembrie n. a. c. Cei ce doresc să ocupe acest post, să se adreseze lui dr. **Romul Veliciu** avocat, Arad.

Anuarul școlar

(Cronica școlară—Évkönyv),

tipărit conform ordinului ministerial mai nou, a-comodat și școlaiilor ajutate din partea statului, conținând tipăriturile: **ziuar de primire, ziuar de frecvențațiune și progres, ziuarul materialului propus, ziuarul vizitațiunilor și evenimentelor, consemnarea manualelor întrebunțate, date statistice despre școlari, învățător și școală**, se află spre vânzare la **Librăria diecezană din Arad**. Prețul unui exemplar pentru o școală cu 80 elevi 4 cor., — dela 80—120 cu 5 cor., — dela 120—160 cu 6 cor.

„IANER“ cremă neunsuroasă.

Cel mai nou produs igienic pentru curățirea și înfrumusețarea pelei.

Înlătură petele galbene, bubele pricinuite de înfierbințeli, sgrăbunțe și alte necurățenii de piele. Crema aceasta ziua se poate folosi mult mai cu succes.

1 teglă 1 cor.

»IANER« pudră. E non plus ultra pudrei. Bună la baluri, saloane și de zilnic folos, care acoperă încrețiturile și e cu totul nesticăcioasă. În culorile: roză, albă și cremă. 1 cutie 1 cor.

»IANER« săpun. 1 bucată 60 fileri.

»IANER« pastă pentru dinți. 1 doză 1 cor.

»IANER« apă pentru gură. Bună pentru dinții scorburoși și gingiile burețoși, contra mirosului greu de gură. 1 sticlă cor. 1-60, jum. sticlă 80 fil.

»IANER« esență pentru păr. Excelentă pentru înlăturarea mătreței și contra căderii părului. 1 sticlă, 1 cor. 30 fil.

»IANER« pomadă pentru creșterea părului. — 1 teglă 2 coroane.

»IANER« vâpșeală pentru păr pentru a colora în negru, brunet, ori în blond părul sur și cărunt. Nereușita colorii e eschisă. La comanda să se noteze că părul încăruntit în ce culoare să se vâpșească (negru, brunet). Un carton 4 cor.

»IANER« apă care face părul blond. Pentru a văpsi în timp scurt, în băl, auriu, părul blond, roșu, chiar și brunet ori negru. 1 sticlă 4 cor.

Discretă și zilnică expediție cu poșta. — Telefon 476.

Pentru înconjurarea contrafacierilor numai „Preparatele lui Rudolf Ianer“ ieșite din farmacia sa ca valoare și se pot căpăta la

Farmacia „Maria ajutoare“ a lui Rudolf Ianer, Temesvár, Gyárvaros Fő-ut 72.

În fabrica de var din Orlat se arde și expediază zilnic în mare și mic renumitul var de Orlat

liber de piatră și șgură. Preț moderat, serviciu prompt și real.

I. Banciu, Orlat.

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu **becuri**, execută și furnizează prompt sub cele mai favorabile condiții de plătire.

Koch Dániel

întreprindere de instalarea sonerilor și telefonului

Arad, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

Cea mai bună și mai ieftină salamă, se poate procura dela

Adolf Rummler

fabrică de salamă

Nagyszeben—Sibiu—Hermannstadt

Schwimmschulgasse.

Izvor ieftin de cumpărat

gramofoane și plăci

de vânzare și cu plătere în rate.

Noutăți! Au apărut noi plăci românești. Cereți prețurentul ul. gratis din Marele magazin de

gramofoane

al lui

TÓTH JÓZSEF

Szeged, str. Könyök 3.

Harta comitatului Arad

cu numirile **noi** ale localităților (trase pe pânză și pro-văzute cu leațuri) se poate comanda la

Librăria diecezană
dn Arad.

Prețul per bucată **16 Cor.**

Cumpar

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,
aur, argint zdrobit și bijuterii.

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.

Arad, str. Weitzer János.
(Palatul Minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

Birou de informații!!

Cunoscând multe lipsuri ale publicului românesc din provinciă, m'am hotărât să deschid în Budapesta un

Birou de informații și Agentură românească.

Orice informație relativ la petițiile înaintate la ministerii și la alte foruri, orice informații comerciale și în general **în orice cauză** dau în restimp de 2—3 zile, ori-și-cui rezolvând toate chestiunile în modul cel mai cinslit. Urgitez rezolvirea petițiilor. Vorbesc în persoană cu reprezentanții cauzei și rog rezolvire favorabilă. Fac totfelul de mijlociri comerciale și comande. Prețuri moderate, serviciu prompt, informații detaliate. — La aviz aștept la gară.

L. Olariu, Budapest, Lajos-u. 141. III 19.

Lisinszky Lajos, stoler

Arad, strada Péter Nr-ul 6.

Execută cele mai moderne mobile de dormitor, refector, salon și garderobă.

Întreprinde aranjarea perfectă a orice fel de locuințe.

Preliminare gratuit.

Execută mobile durabile și solide conform desenelor ori după com. Verbală.

Solicit sprijinul binevoitor al publicului românesc.

Au sosit cele mai frumoase și mai noi ghete de primăvară și vară.

Ghetele de bărbați și dame
Salamander

cu renume mondial, se capătă în colorile galbină și neagră cu **16 coroane 50 fil.** escluziv la mine.

WEINBERGER JÁNOS
prăvălia de ghete de rangul I-u.
Arad, piața Andrassy nr. 20.

Comande din provinciă se execută în aceeași zi

25 (11)

INCZÉDY ÁKOS

stoler, atelier pentru aranjarea odăilor

Arad, strada gróf Károlyi Gyula Nr-ul 10 (casa proprie).

Aranjază și servește cu planuri de aranjament pentru odăi și prăvălii. Totfelul de planuri se execută gratuit. Se află stabil înmagazinate cele mai escelente mobile.

Cel mai bun și mai încrezut **mijloc de curățirea și nobilitarea feței**, care se deosebește de toate mijloacele cunoscute până acum este

Serail crema a lui Rozsnyay.

Cultiva și înmoaie pielea feței, efectul ei tineresc imprimată feței o finețe de catifea, îndepărtează pistrii și alunițele, netezește încrețiturile.

Prețul unui tub 1 cor.

Pudră Serail a lui Rozsnyay.

Se pregătește în culoare albă, roză, crem, ca toate produsele mele de Serail, constă din substanțe nevătămatoare. E foarte plăcută doamnelor pentru însușirea ei de a ascunde scaderile.

0 cutie 1 cor. 20 fil.

Săpun Serail a lui Rozsnyay.

Cu miros plăcut și durabil, înmoaie pielea.

0 bucată 70 fileri.

Pe poșta le trimite:

farmacia **Rozsnyay**

Arad, Szabadság-tér.

Comande din provincă se efectuează încă în aceeași zi.

„Deganin“ contra gândacilor.

Bucură-te d-nă dragă, că încrezând nu vei mai avea gândaci (șvabi) în bucatarie, deoarece firma românească: **F. A. DEGANIN din Fiume**, (postafiók Nr. 163) a inventat un praf nou

„DEGANIN“

care e cel mai bun și pe toți îi omoară. Costă 1 Kgr. 3 Cor. Mai puțin ca 1/2 de Kgr. nu se trimite. Porto costă 72 fileri, iar banii se trimit anticipativ (nainte) la firma susnumită. Dacă comanzi 4 Kgr. Cafea, atunci cere și 1 Kgr. „Deganin“, căci 5 Kgr. se trimit franco. În Fiume toți vorbesc de praful „Deganin“, căci l-au probat cu mare rezultat.

Cere gratis și preț-curent românesc pentru **Cafea bună.**

„Deganin“ cu mare efect.

➔ **Cruțați și Vă încercați norocul fără margini!** ➔

Fiecare loz câștigă necondiționat.

Câștigurile se plătesc imediat.

Tragerile și câștigurile sunt chezașuite din partea visteriei statului.

va fi câștigul principal, care se va sorți la tr. din 25 August 1911 a lozurilor dela Banca Hip. Ung.

De 500.000 Coroane.

Vă invităm cu toată onoarea a cumpăra cel puțin o bucată două din lozurile acestea de prima bonitate, cari prezintă necondiționat cel mai bun sistem de păstrare combinat cu cele mai extraordinare șanse de câștig, fără nici un risc și fără a pierde un ban măcar.

Pentru a înlesni oricui cumpărarea acestor lozuri, le vindem și pe rate lunare și anume de prezent pe: **35 rate de câte 6 coroane.**

NB. Acelaia, care ne trimite primele 3 rate de odată, îi evităm a IV-a rată gratuit.

Deja după achitarea ratei prime participă fiecare cumpărător la joc, iar câștigul este în întregime al lui. Cu plăcere trimitem ori cui prospeșul cu explicațiile necesare. Binevoii a ne trimite adresa corectă.

6 trageri în fiecare an. 25 Febr., 25 Apr., 25 Iun., 25 Aug., 25 Oct. și 27 Dec., în decursul cărora se trag la sorți peste 2½ milioane cor. Durata jocului este încă cca 48 de ani, în care restimp se împarte proprietarilor de lozuri suma considerabilă de cca 130 mil. cor.

Acelaș număr poate câștiga și de mai multe ori. Lista oficioasă de trageri se trimite după fiecare tragere punctual.

Cu ocaziunea aceasta notăm; că câștigul principal dela tragerea ultimă din 26 Iunie a. c. în sumă de cor. 100.000 s'a solvit deja fericitului posesor al lozului Seria 950 Nr. 9,

Comandele sunt a se adresa pe cuponul dela mandatul poștal către

ÚSTREDNÁ BANKA ÚC. SPOL., Budapest V., Sas-u. 24 sz.

Uele mai bune **oroloage**
ele mai solide și **juvenciale**
ele mai moderne

atât pe **bani gata, cât și în**
rate pe lângă **chezășie de**
10 ani cu prețuri ieftine, livrează
cea mai bună prăvălie în această
pravință în întreaga Ungaria

BRUSWITZER JÁNOS
orologier în SZEGED.
Catalog cu 2000 chipuri, se trimite gratuit.

Notăz, că numai aceia vor primi catalogul gratuit, cari îl cer cu provocare
a ziarul **Românul** (ad. scriu că au cerut anulul în „Românul“). Co-
respondențele se fac în limba maghiară, germană și franceză.

... Singurul institut de asigurare ardelean ...

„Trașsylvania” Sibiiu. Strada Cisnădiei 5. — Edificiile proprii.

recomandă

... **Asigurări împotriva focului,** ...
pentru **edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile, etc.**,
pe lângă premii recunoscute de cele mai favorabile condiții, cum și

... **Asigurări asupra vieții,** ...
(pentru învățători și preoți români gr-or. și gr-cat dela asezămintele
confesionale cu avantajii deosebite), pe **cazul morții, și cu ter-
min fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului,**
asigurări de penziune și de participare la câștig,
asigurări de zestre (copii), pentru serviciul militar,
... **asigurări pe spese de înmormântare,** ...

Asigurări contra grindinei (de piatră)
Asigurări de accidente corporale,
contra infracției (furt prin spargere),
Asigurări de pagube la apaducte,

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1910	K.	5.003.540-78
Capitale asigurate pe viață achitate		4.834.801-12
Starea asigurărilor cu sfârșitul anului 1910	foc	119.839.992-
	viață	11.020.266-
Fonduri de întemiere și de rezervă		2.204.317-

Prospecte în combinațiile cele mai variate se trimit și se dau gratuit
orice informații în birourile direcțiunii, str. Cisnădiei nr. 5, la agentura prin-
cipală în Arad, Brașov și Cluj precum și la toate agenturile locale.

Persoane versate în acuișiții, cari au legături bune, se primesc
la serviciul institutului în condiții favorabile.

(59) 3

„TIMIȘIANA”

INSTITUT DE CREDIT și ECONOMII SOCIETATE pe ACȚII
FONDAT IN ANUL 1885.

Centrala în **Timișoara-centru**
(Belváros) Piața Balázs-tér nr. 1. (Palatul Mocsonyi).

Filiale în:

Buziaș, Recaș, Ciacova și Delta.

Telefon Centrala Direcțiunea: Nr. 510.

Contabilitatea: Nr. 1149.

Capital propriu 1,500.000 cor. — Depuneri 5,000.000 cor.

Telefon: Filiala Buziaș nr. 10, Filiala Recaș nr. 14, Filiala Ciacova nr. 16, Filiala Delta nr. 26.

Primește depuneri spre fructificare, despre cari eliberează
libele. Administrează depuneri cu casete de economizare.

Plătește deponenților după mărimea sumei depuse
4 $\frac{1}{2}$ % și 5% interese, fără nici o detragerere.

După toate depunerile contribuția (darea) de interese o
plătește institutul separat.

■ Depuneri până la 10.000 coroane, după starea casei se plătesc și fără abdicere.
■ Escomptează cambii și acordă credite cambiale cu acoperire ipotecară.

■ Dă avans. pe efecte publ. (Lombard).

■ Acordă împrumuturi ipotecare pe case de închiriat
și pe proprietăți de pământ.